ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 64 (1598) | Аўторак, 15 жніўня 1961 года | Цана 4 кап.

ГІМН ЧАЛАВЕКУ ПРАЦЫ

В. ПЛЕШАВЕНЯ

Ты чуеш, планета, як звініць і спявае чалавечая радасць, перакатваючыся з краю ў край зямлі савецкай?

Гэта народ славіць сваю родную ленінскую партыю, якая ўжо ў каторы раз прыносіць яму непаўторныя дні хвалюючага роздуму.

Чытаеш радкі праекта новай Праграмы КПСС і нібы ўзнімаешся на такую вышыню, з якой ясна бачыш не толькі дарогі, што ўжо прайшоў, але і яшчэ нязведаныя далі—сонечныя, прамяністыя.

Многа, вельмі многа дарог прайшлі мы, савецкія людзі, пад гордым Чырвоным сцягам. Сцягам, на якім сімвалічна навекі зліліся ў адно Серп і Молат.

У першыя гады Савецкай улады, калі Уладзімір Ільіч Ленін закладваў падмурак новага грамадства, калі ён рыхтаваў планы электрыфікацыі голай і галоднай Расіі, зарубежныя буржуазныя прарокі толькі пасмейваліся. Пасмейваліся і называлі Леніна крамлёўскім летуценнікам і фантазёрам. Яны прадракалі, што пасля таго, як рабочыя і сяляне ўзялі ўладу ў свае рукі, гісторыя вынесла ім свой прысуд: спыніла ў Расіі гадзіннік часу.

Жыццё жорстка насмяялася з гэтых гора-прарокаў. Не, гісторыя не спыніла свой гадзіннік у Савецкай Расіі. Сорак тры гады, якія мінулі пасля Вялікага Кастрычніка, наглядна паказалі, што час працуе на тых, хто ў 1917 годзе разам з Леніным развеяў ушчэнт стары, ненавісны капіталістычны лад на адной шостай частцы Зямлі, хто сёння змагаецца і перамагае пад сцягам марксізма.

Наш незабыўны і дарагі Ільіч прадбачыў, што рана ці позна, але ўсе народы прыйдуць да сацыялізма. Ён падкрэсліваў, што камуністы могуць не баяцца за сваю будучыню, бо час працуе на іх. «Жыццё возьме сваё,—гаварыў Ленін.—Няхай буржуазія кідаецца, злоснічае да шаленства... Робячы так, буржуазія робіць, як рабілі ўсе асуджаныя гісторыяй на пагібель класы. Камуністы павінны ведаць, што будучыня ва ўсякім разе належыць ім...».

Будучыня належыць камуністам! Як проста і як глыбока, моцна, сапраўды па-ленінску сказана.

Акінь, дарагі чытач, у думках геаграфічную карту свету. Ты памятаеш, яшчэ параўнальна не так даўно Савецкі Саюз быў адзінай у свеце сацыялістычнай дзяржавай. Ён нагадваў востраў у бурным капіталістычным акіяне. Грозныя і пеністыя хвалі неаднойчы накатваліся на гэты востраў, але не маглі адолець яго. Савецкія людзі не толькі выстаялі, не толькі абаранілі сябе ад лютых ворагаў, але і дапамаглі іншым народам стаць на шлях сацыялізма. Дык паглядзі ж, чытач, яшчэ раз на карту... Ты бачыш, як разгарнуў свае магутныя плечы сацыялістычны лагер—ад берагоў Балтыкі і да Ціхага акіяна, ад Паўночнага полюса да Кітайскага мора? Больш трэці чалавецтва ідзе сёння наперад пад сцягам марксізма-ленінізма, і нішто не спыніць гэты неадольны поступ.

Цяпер да нас часта прыязджаюць госці з-за граніцы. Госці ўсялякія—і сябры, і непрыяцелі. Яны захапляюцца (адны—шчыра, другія—з зайздрасцю) дасягненнямі савецкага народа ў развіцці эканомікі, навукі і культуры. Часта пытаюць: «Скажыце, як гэта вы здолелі так хутка, нібы ў казцы, пераўтварыць сваю некалі адсталую краіну ў перадавую дзяржаву свету? Адкуль у вас столькі мудрасці і сілы, каб так хутка будаваць атамныя электрастанцыі, запускаць у неба рэактыўныя самалёты і шпурляць у космас караблі-спадарожнікі?»

І мы адказваем гасцям:

— Таму мы такія мудрыя і моцныя, што жывём без капіталістаў—гэтых крывасмокаў і драпежнікаў. Таму мы з касмічнай хуткасцю імчым наперад, што нас вядзе, акрыляе і натхняе вялікая Камуністычная партыя—розум, гонар і сумленне нашай эпохі.

Іншага адказу няма і быць не можа. Так, гэта яна, Камуністычная партыя, выхавала зусім новага чалавека — будаўніка камунізма. Чалавека, які ўпершыню вытруціў са свайго жыцця праклятае воўчае правіла: «Кожны за сябе і адзін бог за ўсіх». На змену гэтаму правілу прыйшло іншае: «Усе за аднаго і адзін за ўсіх».

Чалавек працы стаў свядомым будаўніком камунізма! У гэтых словах глыбокі сэнс, які ва ўсёй велічы штодзённа раскрываецца на нашых вачах.

Разуменне грамадскага значэння сваёй працы—вось што характарызуе героя нашых дзён. А гэта азначае, што савецкі чалавек працуе не толькі дзеля таго, каб паўней задавальняць свае асабістыя патрэбы. Не, не ў гэтым яго шчасце, а ў тым, каб прынесці як мага больш ка- [illegible] ней выступаюць абрысы чалавека будучыні. Сярод гэтых перадавых людзей нашага часу, маякоў, як іх трапна назваў Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў, мы бачым і Герояў Сацыялістычнай Працы рабочых мінскіх заводаў Фёдара Алексіевіча і Аляксандра Віташкевіча, будаўніка Дзяніса Булахава, чыгуначніцу Алену Панькову, даярку Лідзію Асіюк, старшынь калгасаў Кірылу Арлоўскага і Ілью Сяргеева, сельскага механізатара Івана Кулеша, свінарку Ганну Мікульскую.

Але героямі нашага часу, маякамі мы заслужана называем не толькі тых, у каго на грудзях зіхацяць ярчэй сонца залатыя зорачкі. Ёсць яшчэ многа і іншых герояў працы, простых і сціплых людзей, з якімі вы сёння, магчыма, яшчэ і не знаёмы або з якімі яшчэ сустрэнецеся. Людзей, якія ціха і непрыкметна кладуць цагліну за цаглінай у наш цудоўны камуністычны будынак. Таму і расце ён, узнімаецца ў вышыню не па днях, а па гадзінах.

Менавіта шмат такіх людзей убачыў я, калі пабываў на Полацкім Нафтабудзе. Людзей смелага жыцця, суровых і строгіх, простых і сардэчных, шчырых і летуценных.

Сакратар партыйнага камітэта Нафтабуда Мікалай Міхайлавіч Чэчат пазнаёміў нас з камуністам Сцяпанам Шаўлюгам. Забыць гэтага чалавека цяжка, калі нават з ім сустрэнешся адзін раз. Па прафесіі ён муляр. Майстар, як кажуць, на ўсе рукі. Толькі не гэтым, не майстэрствам муляра праславіўся Сцяпан на будоўлі. Душа ў яго залатая—вось што самае важнае.

Раней Шаўлюга працаваў у перадавой брыгадзе Яўгена Мартынава. Побач была адстаючая брыгада Паўла Чылея. Але, як камуніста і агітатара, Сцяпана хвалявала не толькі брыгада, дзе ён працаваў. Чалавек, які думае па-партыйнаму, па-дзяржаўнаму, не можа мірыцца з тым, што побач з ім ёсць адстаючыя. Ён разумеў, што агульнага ўздыму ў маштабах усёй будоўлі можна дабіцца толькі тады, калі адстаючыя будуць ісці ў нагу з перадавымі. І вось Шаўлюга вырашыў перайсці ў брыгаду Паўла Чылея. І перайшоў не адзін, а са сваім верным сябрам Генадзем Рыльковым, таксама камуністам. Два камуністы, два таварышы перайшлі ў новую брыгаду, каб і тут пасеяць у душах людзей насенне, якое дало б такія ж добрыя ўсходы, як і ў брыгадзе Яўгена Мартынава. «Навічкі» хутка асвоіліся ў новай брыгадзе і сваёй сумленнай працай (а іншы раз і словам) натхняюць людзей.

Ішлі дні і месяцы. І вось аднойчы ў трэст накіраваўся брыгадзір Павел Чылей.

— Прашу вызваліць мяне ад пасады брыгадзіра. Адчуваю, што не пацягну далей, асабліва цяпер, калі такія хлопцы ў брыгадзе паявіліся... Вось каму-небудзь з іх і трэба стаць брыгадзірам...

[illegible] рам, і яго брыгада—адна з лепшых на Нафтабудзе. Сцяпан жа ва ўсім дапамагае сябру, і жывуць яны ў добрай згодзе.

На Нафтабудзе многа цікавых людзей. Ну, вось хоць бы Анатоль Гушча. Магчыма, вы што-небудзь чулі пра яго? Напэўна, чулі, бо гэта той самы Гушча, імя якога было названа з высокай маскоўскай трыбуны. Так, гэта ён, Гушча, быў удзельнікам Усесаюзнай нарады маладых будаўнікоў. Так, гэта яго імя ў ліку лепшых брыгадзіраў-будаўнікоў Савецкага Саюза заслужана назваў у дакладзе на гэтай нарадзе Старшыня Дзяржаўнага Камітэта Савета Міністраў БССР па справах будаўніцтва.

Анатоль Гушча гэтак жа, як Шаўлюга і Рылькоў, прыйшоў на будоўлю бязвусым юнаком. Родам з Віцебшчыны. Камсамолец. А брыгадзірам ён стаў, па сутнасці, выпадкова. І вось як гэта было.

У партыйнае бюро аднойчы зайшоў невысокага росту, ху-

(Заканчэнне на 2-й стар.).

ТВОРЧЫ ЭНТУЗІЯЗМ

Савецкі народ ахоплены творчым энтузіязмам напярэдадні XXII гістарычнага з'езда КПСС. З вялікай радасцю сустрэў ён хвалюючы дакумент сучаснасці— [illegible] ны дакумент партыі—дакумент міру і шчасця, творчай працы савецкіх людзей.

Мы, работнікі тэатра, адчуваем вялікую адказнасць, бо і ад нас у нейкай меры залежыць набліжэнне камуністычнага заўтра, і мы памагаем фармаванню высокай свядомасці новага савецкага чалавека, будаўніка камунізма. Нашы спектаклі павінны вучыць жыць і працаваць па-камуністычнаму.

А для гэтага нам самім неабходна многае што перагледзець у сваёй творчай практыцы, каб наша мастацтва вучыла і выхоўвала народ.

Удасканальваць майстэрства, шукаць цікавыя, яркія формы адлюстравання жыцця, ствараць духоўна багатыя вобразы савецкага чалавека — гэта найпершыя рубяжы, якія трэба дасягнуць савецкаму мастацтву.

А колькі творчай радасці і захапляючай працы чакае нас у самадзейным мастацтве, з якім мы будзем ісці плячо ў плячо і сальёмся ў адзіны, вялікі фронт.

Калі ў друку з'явіўся праект Праграмы КПСС, Рускі тэатр імя Горкага знаходзіўся на берагах цудоўнай ракі Волгі ў Кастраме на гастролях. У тыя дні мы неяк асабліва глыбока адчулі радасць братняй сувязі з вялікім рускім наро- [illegible] леных рускіх акцёраў. Горад багаты старажытнымі помнікамі. Наш калектыў пабываў у левітанаўскіх мясцінах і на былой дачы Шаляпіна ў Прошыне.

Але самае цікавае—гэта сённяшнія людзі. Мы сустрэліся з брыгадамі камуністычнай працы, воінамі Савецкай Арміі, ветэранамі працы, калгаснікамі.

У час гастролей калектыў паставіў спектакль «Провады белых начэй» па п'есе В. Пановай. Рыхтуецца «Выгнанне блудніцы» І. Шамякіна. Гэтая пастаноўка будзе ажыццёўлена да дэкады агляду спектакляў на сучасную тэму, прысвечанай XXII з'езду КПСС.

Пачата работа над спектаклем «Адзін год» па інсцэніроўцы Ю. Германа. 12 верасня тэатр пачне свой новы сезон, прысвечаны гістарычнаму з'езду нашай партыі.

Мы аддадзім усе нашы сілы, увесь парыў нашых сэрцаў на стварэнне спектакляў і вобразаў, вартых велічных здзяйсненняў.

Г. АБУХОВІЧ,
народная артыстка БССР.

ВЯЛІКАЯ ХАРТЫЯ КАМУНІЗМА

Праект Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза — найвялікшы дакумент нашай эпохі. У ім з выключнай глыбінёй дадзены аналіз сучаснага стану грамадства, аналіз развіцця дзвюх сучасных грамадскіх фармацый—капіталізму і сацыялізма, з геніяльнай прадбачлівасцю намечаны далейшы шлях развіцця чалавецтва як шлях заканамернага і непазбежнага пераходу ад капіталізму да камунізма. У гэтым сэнсе Праграма КПСС уяўляе сабой новы Маніфест камуністаў усяго свету, палажэнні і вывады якога — заканамерны працяг вялікіх ідэй Маркса і Энгельса, упершыню абвешчаных больш ста год назад у гістарычным «Маніфесце Камуністычнай партыі». Асаблівасць новай Праграмы КПСС — тое, што у ёй, на аснове вялікага вопыту будаўніцтва сацыялізма ў Савецкім Саюзе і з улікам вопыту міжнароднага камуністычнага і рабочага руху намечаны канкрэтныя шляхі і метады будаўніцтва камунізма. Праграма дае канкрэтнае класічнае вызначэнне сутнасці камунізма — светлай будучыні ўсяго чалавецтва.

Дух займае ад радасці, калі чытаеш гэты эпахальны дакумент. Якія грандыёзныя планы развіцця народнай гаспадаркі і культуры нашай краіны, якія велічныя перспектывы ўзняцця дабрабыту савецкага народа! Калі ўдумваешся ў лічбы эканамічнага развіцця Савецкага Саюза, што ў недалёкім будучым увасобяцца ў незлічоныя матэрыяльныя каштоўнасці, адчуваеш вялікае задавальненне і радуешся заслужаным поспехам сваёй любімай Радзімы, якая за параўнаўча кароткі гістарычны адрэзак часу з адсталай краіны ператварылася ў магутную сацыялістычную дзяржаву. Найяскравейшым сведчаннем гэтага быў і навечна ўпісаны ў гісторыю палёт Г. С. Цітова. Наша Айчына праз некаторы час пакіне далёка ззаду самую развітую і багатую капіталістычную краіну—Злучаныя Штаты Амерыкі. Савецкае грамадства непасрэдна падыдзе да ажыццяўлення камуністычнага прынцыпу — размеркавання матэрыяльных даброт па патрэбнасцях. Савецкаму народу, такім чынам, будзе забяспечаны самы высокі жыццёвы ўзровень у параўнанні з любой капіталістычнай краінай.

А якія захапляючыя планы развіцця навукі, культуры, літаратуры і мастацтва! «Культура камунізма, — гаворыцца ў праекце Праграмы КПСС, — якая ўвабрала ў сябе і развівае ўсё лепшае, што было створана сусветнай культурай, — новая, вышэйшая ступень у культурным развіцці чалавецтва. Яна ўвасобіць у сабе ўсю мнагастайнасць і багацце духоўнага жыцця грамадства, высокую ідэйнасць і гуманізм новага свету. Гэта будзе культура бяскласавага грамадства, агульнанародная, агульначалавечая». Для ўзбагачэння культурных здабыткаў будаўніка камунізма — савецкага народа — наша творчая інтэлігенцыя (пісьменнікі, мастакі, музыканты, дзеячы тэатра і кіно) у перыяд разгорнутага камуністычнага будаўніцтва з яшчэ большай энергіяй і настойлівасцю будзе змагацца за тое, каб наш сучаснік атрымаў хвалюючыя творы літаратуры і мастацтва аб гераічных справах савецкіх людзей, якія ўпершыню ў гісторыі чалавецтва ствараюць самае справядлівае грамадства на зямлі, на сцягу якога залатымі літарамі напісаны запаветныя словы: «Мір, Праца, Свабода, Роўнасць і Шчасце ўсіх народаў». Задача савецкіх пісьменнікаў — глыбока, праўдзіва, эмацыянальна, яркімі мастацкімі сродкамі адлюстроўваць усю веліч грандыёзных пераўтварэнняў, паказаць працоўны подзвіг і раскрыць духоўную прыгажосць героя нашага часу — будаўніка камунізма, паказаць і раскрыць так, каб яго вобраз хваляваў і натхняў не толькі сучаснікаў, але і будучыя пакаленні людзей на здзяйсненне самых лепшых чалавечых ідэалаў, каб ён мог служыць ім прыкладам для пераймання.

Праект новай Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза — гэта вялікая хартыя камунізма, словы якой — заўтрашнія гераічныя справы савецкага народа. І ніякі нават самы заўзяты скептык з лагера праціўнікаў камунізма наўрад ці асмеліцца назваць гэты гістарычны дакумент «чарговай камуністычнай прапагандай», бо ўсе планы, якія намячала Камуністычная партыя, заўсёды выконваліся і перавыконваліся. Так будзе і на гэты раз.

Чытаючы і перачытваючы Праграму КПСС, яшчэ і яшчэ раз пераконваешся ў вялікай жыццяздольнасці камуністычных ідэй, якія, ператварыўшыся ў матэрыяльную сілу, нясуць народам свету самае багатае і шчаслівае жыццё на зямлі. Прыемна і радасна ўсведамляць, што наша краіна — пуцяводная зорка, што асвятляе шлях усяму чалавецтву ў камунізм.

Антон СЕМЯНОВІЧ.

Касманаўту-Два

На сотнях моў пасталі словы
ў строй—
Гарачыя, найлепшыя, ўрачыстыя.
Навек табе хвала, пілот-герой,
Сын партыі вялікай камуністаў.

Хвала табе, бясстрашны наш
маёр,
За тое, што на караблі-ракеце
Пасланцам міру аж да самых
зор
Падняўся на здзіўленне ўсёй
планеце.

Віток апошні! Зноў свая
Зямля—
Шчаслівыя сталіцы, сёлы, нівы.
Букеты лепшыя да сцен Крамля
Прыслаў табе з палёў калгасны
жнівень.

Ты—зорка міру, наша
маладосць,
Зрабіў ізноў вясну на сконе
лета.
Табе мы сэрцы нашы ўсе як
ёсць
Падносім разам з сонечным
букетам.

Кастусь ШАВЕЛЬ.

Кнігі Сяргея Смірнова карыстаюцца вялікай папулярнасцю сярод чытачоў нашай рэспублікі. Вельмі цікава было чытачам у Палацы культуры сустрэцца і пагутарыць з пісьменнікам, набыць яго кнігу з аўтографам.

Аўтазаводцы Мінска цёпла прынялі гасцей. Мы бачым пісьменніка А. Сафронава ў час гутаркі з ліцейшчыкам Л. Раманавым, электрыкам А. Ранькоўскім, ліцейшчыкам К. Глейхенгаўзам у аўтазаводскім клубе.

Горача сустрэлі мінчане рускіх пісьменнікаў у аэрапорце. Першае слова ад імя гасцей на беларускай зямлі сказаў Леанід Собалеў. Фота Ул. КРУКА.

Тыдзень рускай літаратуры ў Беларусі

ШЛЯХАМІ БРАТЭРСТВА

Як самых дарагіх гасцей сустракала 12 жніўня беларуская сталіца рускіх пісьменнікаў — прадстаўнікоў і пасланцоў вялікай літаратуры народа, які заўсёды жыў у шчырай дружбе з намі, у якога такі ж, як і ў нас, старадаўні звычай — ісці да сяброў з хлебам і соллю. І як шмат год гэтаму звычаю, шмат год і непарушнай нашай дружбе. Цяжка сказаць, калі зарадзілася яна, магчыма, вытокі яе ў той далёкай, цяпер ужо гістарычнай пары, калі невядомы аўтар у даспехах воіна ці ў адзенні летапісца падараваў нам, сённяшнім рускім, украінцам і беларусам, незабыўны праз вякі, назаўсёды бессмяротны шэдэўр— геніяльнае «Слова аб палку Ігаравым».

Многа выпрабаванняў было на нашым шляху, які і ў самыя змрочныя часы здаваўся лягчэйшым таму, што быў ён для нас шляхам агульным. Рускі — гэта азначала заўсёды: самы лепшы, самы шчыры, самы надзейны наш сябра і брат. Мова яго была падобна на нашу, а белая бяроза — сімвал Расіі — заўсёды шчодра і густа расла і ў нашых лясах.

Так, неаднойчы вёў нас лёс адною пуцявінай. І ці не так было, калі гром залпаў рэвалюцыйнай «Аўроры» скалануў і прасторы Беларусі, абудзіў яе да новага жыцця? А Вялікая Айчынная вайна? Разам з беларусамі змагаліся на нашай зямлі і рускія браты, змагаліся гэтак жа самааддана і гераічна, як за сваю родную зямлю. Цытадэллю славы стала наша Брэсцкая крэпасць, удзельнікі якой з небывалай зацятасцю стрымлівалі жалезны напор лютага ворага, які ірваўся да нашай агульнай маці — Масквы. І вось праходзіць некалькі год, і рускі пісьменнік Сяргей Смірноў бярэцца за пяро, каб сурова і праўдзіва расказаць аб бяспрыкладным гераізме абаронцаў Брэсцкай крэпасці. Той жа Сяргей Смірноў прызнаецца, што, уведаўшы наш гераічны народ, стаў «напалавіну беларусам».

Юлія Друніна прысвяціла хвалюючы верш Зінаідзе Самсонавай —мужнай дзяўчыне, якая загінула пад Оршай, бароначы ад фашыстаў беларускую зямлю, за свабоду якой змагалася з лютым ворагам разам з палескімі партызанамі і сама паэтэса. Многія вершы яе — ваеннага і мірнага часу — прысвечаны нашай Беларусі.

У сваю чаргу рускія пісьменнікі не маглі не адчуць, ступіўшы на нашу зямлю, той вялікай любві і павагі, якая жыве ў сэрцах беларусаў да братняга рускага народа і яго вялікай літаратуры, на небасхіле якой так ярка гараць слаўныя імёны Пушкіна і Талстога, Чэхава і Гогаля, Горкага і Маякоўскага, Твардоўскага і Шолахава. Геній гэтай літаратуры — шчодры і добры геній: ён служыць не толькі свайму народу. Яго водбліск ззяе і на неўміручых творах нашых вялікіх Купалы і Коласа. І, як яшчэ адзін доказ вялікага плёну нашай дружбы, — творы Купалы, Коласа, і іншых нашых выдатных пісьменнікаў дзякуючы рускай мове чытаюцца сёння ўсімі народамі нашай вялікай краіны, ды ці толькі нашай!

І гэта зрабіла дружба! Гэта наша агульнае слова: яно гучыць аднолькава і па-руску і па-беларуску.

* * *

У аэрапорце задоўга да прыбыцця гасцей сабраліся мінчане — рабочыя, служачыя, дзеячы літаратуры і мастацтва рэспублікі. Вось ужо і зусім мала часу засталося да прылёту гасцей, вось ужо і з'яўляецца ў небе серабрысты самалёт, зніжаецца, вырульвае на пляцоўку. З трапа самалёта пад апладысменты прысутных сходзяць рускія пісьменнікі — Леанід Собалеў, Мікалай Грыбачоў, Сяргей Смірноў, Анатолій Сафронаў, Міхаіл Святлоў і іншыя. Прыгожыя дзяўчаты ў нацыянальных гарнітурах падносяць дарагім гасцям хлеб і соль, піянеры дораць ім кветкі. Сярод сустракаючых — сакратар ЦК КПБ В. Ф. Шаура, сакратар Мінскага абкома КПБ С. О. Прытыцкі, загадчык аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ М. А. Халіпаў, міністр культуры БССР Р. Я. Кісялёў, сакратар Мінскага абкома КПБ А. Т. Кузьмін, сакратары Мінскага гаркома КПБ А. Б. Насілоўскі і А. Ц. Караткевіч, старшыня гарвыканкома В. І. Шарапаў, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР П. У. Броўка. беларускія пісьменнікі Кандрат Крапіва, Пятро Глебка, Міхась Лынькоў, Іван Шамякін, Піліп Пестрак, Мікола Ткачоў, Максім Танк і іншыя.

Таварышы С. О. Прытыцкі, П. У. Броўка і Р. Я. Кісялёў звяртаюцца да гасцей з цёплымі словамі прывітання і сардэчнай дружбы.

— Сёння, — гаворыць П. У. Броўка, — выдаўся хмарны дзень, але гэта не перашкаджае нам ад усяго сэрца вітаць дарагіх гасцей на беларускай зямлі. Гэты дзень асвятляюць сонечныя ўсмешкі на тварах людзей, якія так шчыра сустракаюць сваіх рускіх сяброў.

І як бы прымаючы эстафету сардэчнасці, з цёплым словам у адказ выступае Леанід Собалеў, які гаворыць, што пахмурнае надвор'е не перашкодзіла і рускім пісьменнікам прыляцець да сваіх беларускіх сяброў, дружба ўсё перамагла.

Дружба — гэтае слова ўвесь час спадарожнічала сустрэчам рускіх пісьменнікаў з іх беларускімі калегамі, з працоўнымі нашага цудоўнага горада. Гэтае слова з вялікай цеплынёй гучала і на агульнагарадскім урачыстым вечары, прысвечаным адкрыццю Тыдня рускай літаратуры ў Беларусі.

...У зале Палаца прафсаюзаў сабраліся рабочыя, служачыя, пісьменнікі, вучоныя, артысты, журналісты, прадстаўнікі партыйных і савецкіх арганізацый. У прэзідыуме займаюць месцы кандыдат у члены Прэзідыума ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ К. Т. Мазураў, старшыня Савета Міністраў БССР Ц. Я. Кісялёў, сакратары ЦК КПБ П. М. Машэраў, В. Ф. Шаура, першы сакратар Мінскага абкома КПБ С. О. Прытыцкі, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў РСФСР Леанід Собалеў, пісьменнікі Мікалай Грыбачоў, Анатолій Сафронаў, Сяргей Сартакоў, Мікалай Рыленкаў, Павел Нілін, Сяргей Смірноў, Міхаіл Святлоў, Юлія Друніна, Уладзімір Кастроў, Павел Кустаў, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Пятрусь Броўка, загадчык аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ М. А. Халіпаў, міністр культуры БССР Р. Я. Кісялёў, сакратар Мінскага абкома КПБ А. Т. Кузьмін, першы сакратар Мінскага гаркома КПБ А. Б. Насілоўскі, беларускія пісьменнікі Кандрат Крапіва, Міхась Лынькоў, Пятро Глебка, Іван Шамякін, Мікола Ткачоў, Максім Танк і інш.

Урачысты вечар адкрывае Пятрусь Броўка. Ён гаворыць аб вялікай радасці сустрэч з рускімі пісьменнікамі на нашай зямлі, аб тых вялікіх задачах, якія стаяць перад літаратарамі ў гістарычныя дні, калі ўвесь савецкі народ з вялікім энтузіязмам рыхтуецца да XXII з'езда КПСС.

— Мы, беларускія пісьменнікі, — адзначае П. У. Броўка, — заўсёды адчувалі братнюю дапамогу рускага народа, яго вялікай літаратуры. Калі беларуская літаратура вядома ва ўсёй краіне і за яе межамі, дык гэтым мы абавязаны рускім сябрам.

Сакратар ЦК КПБ В. Ф. Шаура ад імя Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў БССР горача вітае дарагіх гасцей — пісьменнікаў Расійскай Федэрацыі.

На трыбуне — старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў РСФСР Леанід Собалеў. Ён перадае працоўным Беларусі сардэчнае прывітанне ад рускіх пісьменнікаў, гаворыць аб вялікім братэрстве рускага і беларускага народаў, дружбе іх літаратур.

Прысутныя на вечары з вялікай увагай праслухалі выступленні рускіх і беларускіх пісьменнікаў, якія падзяліліся ўражаннямі аб Тыдні, прачыталі свае творы.

У нядзелю, 13 жніўня, рускія госці знаёміліся з Мінскам, наведалі музей Вялікай Айчыннай вайны, літаратурныя музеі Янкі Купалы і Якуба Коласа, усклалі вянкі ля падножжа помніка Перамогі і помніка Янку Купалу, наведалі магілу Якуба Коласа. У гэты ж дзень яны выступілі разам з беларускімі пісьменнікамі перад рабочымі трактарнага і аўтамабільнага заводаў, на камвольным камбінаце.

Учора рускія пісьменнікі выехалі ў падарожжа па Беларусі. Яны наведаюць Нарач і Белавежскую пушчу, пабываюць у Салігорску і на Бярозаўскай ДРЭС, сустрэнуцца са сваімі чытачамі на заводах і ў калгасах. Гэта падарожжа шляхамі братэрства.

Работніцы Цэнтральнай кнігарні Мінска Валянціне Ярашэвіч адкрыццё Тыдня ў Палацы прафсаюзаў запомніцца надоўга. Мікалай Грыбачоў падпісаў ёй аўтограф.

ВЫСТАЎКІ І МАНТАЖЫ

Работнікі Дзяржаўнай бібліятэкі імя Ул. І. Леніна падрыхтавалі выстаўку, прысвечаную праекту Праграмы КПСС. На выстаўцы экспануюцца работы Ул. І. Леніна аб арганізацыйнай пабудове камуністычнай партыі, «Маніфест Камуністычнай партыі», першая і другая праграмы партыі, работы класікаў ленінізма.

Мантажы і выстаўкі, прысвечаныя праекту Праграмы КПСС і Статуту партыі падрыхтавалі работнікі абласной бібліятэкі імя А. С. Пушкіна, бібліятэкі імя М. Горкага, а таксама раённыя бібліятэкі сталіцы.

ГІМН ЧАЛАВЕКУ ПРАЦЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

дарлівы юнак, са светлымі валасамі і разумнымі праніклівымі вачыма. Зайшоў і не назваючы сябе, пачаў усхвалявана тлумачыць аб недахопах на будоўлі. Ён прыводзіў прыклады і факты і называў канкрэтных вінаватых браку, незаконнага выкарыстання будаўнічых матэрыялаў.

— Даруйце, а вы хто такі? — спыталі ў юнака.

— Я муляр, рабочы. Прозвішча — Гушча, або проста Толя.

Спадабаўся тады гэты хлопец камуністам, і ўзялі яны яго, як кажуць, на прыкмету. Пабывалі на ўчастку, дзе працаваў Гушча, і пераканаліся, што ён сапраўды з разумнай галавой, добры арганізатар. Тады і параілі кіраўніцтву трэста паставіць Толю брыгадзірам.

А Толя сумеўся. Бываюць такія людзі, якія проста недаацэньваюць свае магчымасці, свае арганізатарскія здольнасці. Гэта добрыя людзі, выдатныя радавыя працаўнікі, але, калі ім прапаноўваюць кіруючую пасаду, яны палохаюцца — «раптам не пацягну». І вельмі важна своечасова заўважыць такіх людзей і смела вылучыць, дапамагчы іх росту. Так зрабілі і з Гушчам — ён упіраўся, а яго тым не менш прызначылі брыгадзірам. І не памыліліся.

Толя стаў брыгадзірам у той жа брыгадзе, дзе раней працаваў. Яму не трэба было заваёўваць павагу і аўтарытэт у брыгадзе, бо гэтага хлопца ўжо ўсе тут добра ведалі. Толя па-ранейшаму працаваў, не пакладаючы рук. Ён застаўся такім жа, як і быў — простым, сціплым, вось толькі строгасці ў яго прыбавілася. І ў гэтым таксама нічога няма дзіўнага. Таварышы разумелі Толю: строгасць — дачка адказнасці, і самі падцягнуліся, і сталі з большай стараннасцю ставіцца да справы. Кожны з іх дапамагаў Толю, як мог.

Але аднойчы адбылося такое. К канцу дня група рабочых з брыгады Гушчы ўзялася закончыць кладку сцяны прадуктовага магазіна. Працавалі хутка, але не паспелі выканаць заданне. Вырашылі застацца пасля змены. Кладку сцяны закончылі, а калі муляры спусціліся ўніз, на зямлю, і паглядзелі ўверх — ад хвалявання заняло дух. Аказалася, што Павел Міцін, Васіль Драздоў, Пётр Бегуноў «запаролі» кладку сцяны — скасілі вугал. У гэты час Гушчы на аб'екце не было, ён паехаў на склад па матэрыялы. Прысутнасць майстра Анатоля Гушчы, магчыма, і не прывяла б да такога, бо ў хлопцаў неставала яшчэ вопыту. Параіліся і вырашылі перарабіць кладку сцяны раніцай.

А ноччу Павел Міцін доўга не мог заснуць. Ён, камсамолец, з брыгады Гушчы — і бракароб. Што ж заўтра скажа Толя? Як ён паглядзіць у вочы людзям? Усе ўбачаць яго брак, і тады... Не, гэтага не павінна здарыцца. Побач, у адным пакоі, спакойна спаў Вася Драздоў. Гэта злавала Міціна. «Які цюлень, спіць, як забіты, быццам нічога і не здарылася». Павел ускочыў з ложка і з сілай штурхануў Драздова. Той прахапіўся, спытаў:

— Ты што, ашалеў? Чаму не спіш? Кралі ў галаве?

— Уставай, Вася, уставай, дружа, пара на работу, — сказаў Павел і пачаў апранацца.

А той сказаў:

— Не дуры, яшчэ поўнач.

— Уставай, кажу! — гарачыўся Павел. — Вугал косы. Што, забыўся? Трэба перарабіць да світання, пакуль людзі спяць.

— Ну, я спачатку адаспляюся, што і табе раю зрабіць. Паспеем яшчэ.

Міцін са злосцю бразнуў дзвярыма і пайшоў. Астатнія гадзіны ночы, да ўсходу сонца, ён правёў на сцяне. Працаваў адзін за двух са злосцю і крыўдай на сябе і Васіля. А той падняўся раненька і пабег на аб'ект. Але яго дапамога ўжо не спатрэбілася — Міцін справіўся адзін. Раніцай, калі сабралася брыгада, Павел расказаў аб усім Анатолю Гушчу. Той спачатку нахмурыўся, а потым усміхнуўся і сказаў:

— Ну, што ж, не памыляецца той, хто не працуе. Важна, каб своечасова выправіць памылку. І ты яе выправіў, Міцін. Малайчына.

Пахвала паважанага брыгадзіра была ўзнагародай за бяссонную трывожную ноч...

У нас усё менш і менш становіцца такіх, як Васіль Драздоў, абыякавых да аўтарытэту калектыву, да думкі сваіх таварышаў. І ўсё больш і больш становіцца такіх, як Сцяпан Шаўлюга, Генадзь Рылькоў, Анатоль Гушча і Павел Міцін. І гэта — самая радасная перспектыва, бо іменна такія людзі, з высокай свядомасцю і чыстым сумленнем, пабудуюць камунізм.

Савецкія людзі працуюць самаадданна і натхнёна, па закліку свайго сэрца, імкнучыся яшчэ больш уславіць сваю Радзіму. І іменна ў глыбінях народа, па ініцыятыве яго лепшых прадстаўнікоў нарадзіўся такі выдатны рух, як спаборніцтва за званне брыгад і ўдарнікаў камуністычнай працы, а таксама нарадзіліся каштоўныя пачынанні: сёння рубеж наватара — заўтра рубеж калектыву; савецкая прадукцыя павінна быць самай даўгавечнай і лепшай у свеце; навучыўся сам — навучы другога і г. д. Усе гэтыя і іншыя пачынанні — гэта тысячы ручайкоў народнай ініцыятывы, што зліваюцца ў адзіны магутны паток, які на сваім шляху зносіць і расчышчае ўсё тое, што часам яшчэ перашкаджае нашаму руху наперад.

Нідзе ў свеце чалавек працы не цэніцца так высока, як у нашай краіне. Камуністычная партыя і Савецкі ўрад робяць усё, каб чалавек працы быў усім задаволены. З году ў год павышаецца рэальная заработная плата, павялічваюцца розныя фонды на арганізацыю адпачынку, скарачаецца працоўны тыдзень, усё больш сем'яў пераязджае ў новыя кватэры і г. д. Усяго і не злічыць!

Меры, якія намечаны ў праекце новай Праграмы КПСС па паляпшэнню матэрыяльнага дабрабыту савецкага народа, — гэта яшчэ адзін доказ бацькоўскіх клопатаў Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада аб дабрабыце народа. Вось чаму савецкім людзям з дня на дзень хочацца працаваць усё лепш і лепш!

І тут узнікае пытанне: а ці можа быць чалавек працы шчаслівым у капіталістычным свеце? Калі верыць амерыканскім пісакам-фальсіфікатарам, якія харчуюцца аб'едкамі з панскага стала, дык адказ на гэтае пытанне можа быць станоўчым. Але ж гэта такая праўда, як тое, што курыца можа вывесці з яйка слана, ці што рак умее свістаць.

Нават афіцыйныя асобы ЗША прызнаюць, што ніколі яшчэ ў гісторыі Амерыкі не было так многа беспрацоўных, як сёлета. Сёння ЗША — гэта класічная краіна беспрацоўя. Гарады тут бурляць дэманстрацыямі, усюды — доўгія чэргі ля біржаў, крыкі роспачы і надзеі: «Работы, хлеба!» — не сціхаюць з раніцы да вечара перад будынкамі мясцовых улад. Бяздымныя коміны і апусцелыя цэхі тут і там — па ўсёй краіне; вымершыя пасёлкі, жыхары якіх пайшлі куды вочы глядзяць у пошуках работы; мільёны працягнутых па міласціну рук. Такая сённяшняя хвалёная Амерыка, дзе бог дужа ўжо няроўна падзяліў багацці: у адных з горла прэ, а другія жывуць на вадзе і солі або паміраюць ад недаядання.

І ў гэтай сувязі хочацца прывесці толькі адзін, але пераканальны факт. Калі аўтамабільны кароль Амерыкі Форд-другі адзначаў дзень нараджэння сваёй дачкі Шарлоты, ён запрасіў 1 200 гасцей. За вечар госці выпілі рэкі каньяку, віна, віскі і малака, з'елі пяць тысяч бутэрбродаў, 120 фунтаў свіных каўбас, дзве тысячы піражкоў, 1 800 яек, 1 500 бісквітаў, 3 000 здобных піражкоў і г. д. І яшчэ адна дэталь. Форд падарыў Шарлоце браслет коштам 78 тысяч долараў. Гэта — зарплата сярэдняга амерыканца не менш чым за дзесяць год.

Трагедыя радавых бедных амерыканцаў яшчэ ў тым, што ніхто, акрамя іх саміх, ніхто больш не думае аб тым, як палепшыць іх становішча, як накарміць і апрануць іх сем'і. Наадварот, капіталісты думаюць над тым, каб хутчэй пазбавіцца ад так званых «лішніх рук» і замяніць іх дзе аўтаматамі, а дзе... і малпамі. Так-так, малпамі. Першую спробу ў гэтым напрамку зрабіў нейкі Бэн Фрыдман. Гэты дзялок выкінуў на вуліцу дзесяткі рабочых і замяніў іх ля станкоў малпамі шымпанзе, выклікаўшы зайздрасць у многіх сваіх сяброў-багацеяў. Дзіва што. З пункту гледжання капіталістаў, малпы могуць быць ідэальнымі работнікамі і ва ўсякім выпадку маюць шмат пераваг перад людзьмі. Малпы, напрыклад, не будуць аб'ядноўвацца ва ўсялякія там прафсаюзы, не будуць арганізоўваць забастоўкі і дэманстрацыі, не будуць патрабаваць павышэння заработнай платы. Наогул, яны нічога не будуць патрабаваць, акрамя хіба сякой-такой ежы, а будуць працаваць на капіталістаў без стомы, пакуль не выцягнуць ногі. І ўжо напэўна яны нават не падумаюць, каб змяніць цяперашні эксплуататарскі лад у ЗША, лад, які з'яўляецца раем для капіталістаў і жабрацкім домам для беспрацоўных.

Што і гаварыць, Бэн Фрыдман і яго аднадумцы могуць ганарыцца: яны, самі таго не падазраючы, прыдумалі зусім новую і арыгінальную назву амерыканскаму імперыялізму — «малпавы капіталізм». Перад гэтай назвай бляднеюць, вядома, усе ранейшыя назвы, якія былі прыдуманы для крывавага амерыканскага імперыялізму — «народны капіталізм», «дэмакратычны капіталізм», «гуманны капіталізм», «капіталізм ўсеагульнага працвітання» і інш.

Сапраўды, нездарма ж кажуць, што ў Злучаных Штатах Амерыкі чалавек працы каштуе не толькі танней, чым малпа, але нават танней, чым сабака. Вядомы выпадак, калі капіталісты купілі сваім сабакам нашыйнікі коштам па 10—15 тысяч долараў. Многім радавым амерыканцам, каб зарабіць такую суму, прыйшлося б працаваць па пяць, а то і па дзесяць год! Тут дарэчы прывесці яшчэ і такі факт. У 1943 годзе, у разгар другой сусветнай вайны, калі мільёны мужных людзей змагаліся з фашысцкай чумой, амерыканскія капіталісты выдаткавалі сем мільёнаў долараў на догляд сваіх сабак, тры мільёны долараў — на куплю дарагіх сабачых нашыйнікаў і дзесяць мільёнаў долараў на асобую «сабачую гастранамію». Цяпер выдаткі на сабак не зменшыліся. Гэтае марнатраўства як нельга лепш пацвярджае словы вялікага пралетарскага пісьменніка А. М. Горкага аб тым, што ўлада долара, нібы спрут, трымае чалавека ў сваіх абдымках, сціскае яго мозг, душыць яго свядомасць, калечыць яго маральна.

З ростам беспрацоўя ў ЗША звязана яшчэ адна праблема — праблема росту злачыннасці. Самі кіруючыя дзеячы гэтай краіны вымушаны прызнаць, што 1960 і 1961 гады з'яўляюцца для ЗША рэкорднымі па колькасці злачынстваў, якія ўчынены моладдзю і падлеткамі.

Не, не можа быць шчаслівым просты рабочы чалавек ні ў ЗША, ні ў іншай капіталістычнай краіне. Гэтае шчасце ён знайшоў толькі ў Савецкай краіне, дзе людзі працы сапраўды з'яўляюцца гаспадарамі свайго жыцця. Вось чаму прыклад СССР запальвае вялікай надзеяй мільёны і мільёны працоўных людзей, якія яшчэ знаходзяцца пад уладай капіталу.

Чалавецтва ведае: камунізм прыйдзе на змену капіталізму гэтак жа, як раніца змяняе ноч.

ПА-КАМУНІСТЫЧНАМУ

Вялікі зварачны цэх Мінскага мотавелазавода. Над адным са свідравальных станкоў вісіць чырвоны сцяжок з надпісам «Брыгада камуністычнай працы». Дзяўчаты Ліда Патаповіч, Насця Вайцяшонак, Каця Шчычко, Вольга Каравая, Надзя Акатнава і Марыя Яфрэменка вырашылі жыць па-камуністычнаму. Гэта значыць, усе свае веды і сілы аддаваць таму, каб квітнела родная дзяржава.

— На працу ў імя Радзімы нас натхняе новы гістарычны дакумент — праект Праграмы КПСС, — гаворыць брыгадзір Марыя Яфрэменка.

Словы не разыходзяцца са справамі. Вось сабраліся яны каля свідравальнага станка, каб параіцца адна з другой, паглядзець, як працуе брыгадзір (першы здымак).

А пасля змены падвялі вынікі. Замест 750 каркасаў веласіпедаў зрабілі тысячу.

* * *

Жыць па-камуністычнаму — гэта значыць вучыцца, сябраваць. Так робіцца ў брыгадзе Марыі Яфрэменка. У мінулым годзе Марыя паспяхова здала прыёмныя іспыты і паступіла ў Інстытут народнай гаспадаркі. Сёлета збіраецца вучыцца ў інстытуце яе сяброўка Ліда Патаповіч. У восьмы клас вячэрняй школы пойдзе Вольга Каравая. Пасля работы дзяўчат часта можна ўбачыць у бібліятэцы за кнігай ці падручнікам. Любяць яны і мастацкую літаратуру. Кнігі беларускіх пісьменнікаў — першыя дарадчыкі ў жыцці і рабоце М. Яфрэменкі і Н. Вайцяшонак (здымак справа).

Жыць па-камуністычнаму — гэта азначае дапамагаць адна другой у жыцці, у працы.

* * *

Ёсць вольная хвіліна. Як выкарыстаць яе? Можна ісці ў кінатэатр, можна праслухаць эстрадны канцэрт. А можна наведаць і мастацкі музей. Тут і зняў наш фотакарэспандэнт члена брыгады камуністычнай працы Вольгу Каравую (здымак злева).

ГАСПАДАРЫ СВАЙГО ШЧАСЦЯ

З запісной кніжкі пісьменніка

Вестка аб новым смелым палёце грамадзяніна Савецкага Саюза на караблі-спадарожніку вакол Зямлі застала многіх калгаснікаў сельгасарцелі «Чырвоны Кастрычнік» Уздзенскага раёна ў полі. Яе прынеслі агітатары. І яна, нібы на крылах, панеслася з палетку на палетак. Механізатары і жнеі атакавалі з усіх бакоў загадчыка Прысынкаўскага сельскага клуба Паўла Іванавіча Шыдлоўскага. Яны хацелі ведаць усё да драбніц пра палёт Германа Цітова. Асабліва зацікавіла паведамленне аб тым, што касманаўт будзе працяглы час знаходзіцца ў гэтым незвычайным рэйсе.

— Каб хоць усё добра было, — выказала свой неспакой адна са жней.

— Не хвалюйцеся, ляціць наш савецкі касмічны карабель, ім кіруе наш савецкі чалавек, — паказваючы жэстам рукі ў бязвоблачную сіняву неба, сказаў Павел Іванавіч.

І ў гэты момант усе прысутныя накіравалі свой позірк у неабсяжны паветраны акіян, над якім дзесьці высока грамадзянін Савецкага Саюза пракладаў чалавецтву новыя шляхі ў космас. Усе яму жадалі шчаслівага палёту. Я глядзеў у гэтую хвіліну на жней, і мне здавалася, што, каб сярод іх знайшлася хоць адна веруючая ў бога, яна абавязкова стала б на калені і malілася: «Каб хоць добра было»...

Але боская дапамога непатрэбна савецкаму чалавеку. Яму ўсё падуладна на зямлі і ў небе.

— А можа гэта наш, нізаўскі? — пачынаў хтосьці гадаць.

— Мой Толік збіраецца ляцець на Месяц. Усё нейкую ракету майструе з дзецьмі на двары...

— А Мішка мой...

І пайшлі размовы. Жанчыны гаварылі пра будучых Гагарыных, Цітовых...

Ды як тут не пагаварыць аб светлых марах родных дзяцей! Перад імі шырокія дарогі ў жыццё, у будучыню. Калгасная вёска Нізок, якая налічвае ўсяго каля 150 калгасных двароў, дала нашай краіне трох пісьменнікаў, чатырох вучоных. А колькі артыстаў, настаўнікаў, лётчыкаў, аграномаў, урачоў, механізатараў! Бадай цяжка знайсці такую прафесію, якой бы не валодалі людзі з гэтай калгаснай вёскі.

— Ах, шкада, што не з Нізка, — загаварылі жанчыны, калі даведаліся, што Герман Цітоў родам з Сібіры. — Але мы ўпэўнены, што неўзабаве і з Нізаўчан будуць касманаўты!..

У гэты дзень агітатары па некалькі разоў прыносілі ў поле калгаснікам паведамленні радыё аб ходзе палёту карабля-спадарожніка Зямлі з чалавекам на борце.

— Яшчэ лётае!!. Самаадчуванне добрае! — з вуснаў у вусны перадаваліся гэтыя словы днём у полі.

— Палёт праходзіць добра! — былі ў захапленні калгаснікі вечарам, калі сабраліся ў клуб. Аб'явы, якія вывесілі яшчэ раніцаю, гаварылі за тое, што кінакарціна павінна была ўжо даўно дэманстравацца ў клубе. Аднак усе гледачы і кінамеханік з матарыстам сядзелі ля рэпрадуктара і чакалі паведамленне ТАСС. І вось, нарэшце, доўгачаканы голас дыктара загаварыў пра тое, што касманаўт згодна зададзенай праграмы закончыў свой «рабочы дзень» у космасе і лёг спаць. Яшчэ доўга прысутныя выказвалі сваё захапленне смелым палётам розуму нашых вучоных і канструктараў, якія першымі ў свеце дасягнулі такіх небывалых вышынь.

А раніцаю 7-га жніўня ля канторы праўлення сабраліся многія калгаснікі. Яны ажыўлена абмяркоўвалі шчаслівае заканчэнне палёту Германа Цітова. Гаварылі аб тых велічных планах пабудовы камуністычнага грамадства, якія намячае наша родная партыя, пра выступленне Мікіты Сяргеевіча Хрушчова па радыё і тэлебачанню. Усе адзначалі, што наша партыя і ўрад вядуць правільную палітыку міру.

— Мы, хлебаробы, сваёй самаадданай працай падтрымліваем і будзем заўсёды падтрымліваць нашу родную партыю і ўрад у іх справядлівай барацьбе за мір і шчасце на зямлі, — заявіў старшыня сельскагаспадарчай арцелі «Чырвоны Кастрычнік» Іван Аўдзеевіч Ігнатовіч.

Гаспадары свайго шчасця раіліся, як у бліжэйшае дзесяцігоддзе павялічыць агульны аб'ём прадукцыі сельскай гаспадаркі ў два з палавінаю разы. Яны павялі гутарку аб зніжэнні сабекошту вытворчасці малака, мяса, збожжавых і тэхнічных культур, якой павінна быць калгасная вёска праз 10—20 год.

Цікавая размова зайшла аб неабходнасці стварэння ў калгасах школ перадавога вопыту. Адзначалася, што на прадпрыемствах ёсць бюро рацыяналізатараў, куды амаль кожны рабочы прыносіць свае прапановы па ўдасканаленню працэсаў працы, па зніжэнню сабекошту прадукцыі.

— Мы яшчэ добра не ведаем, — гаворыць загадчык сельскага клуба П. Шыдлоўскі, — ці гэта будзе школа перадавога вопыту ці універсітэт сельскагаспадарчых ведаў пры нашым клубе. Адно вядома, што веліч задач, якія ставіць наша родная партыя на шляху да камунізма, патрабуе, каб кожны быў на сваім участку наватарам, гэта значыць свайго роду Манукоўскім, Гіталавым, Далінюк... І мы павінны вучыцца і вучыць другіх.

І сапраўды, у калгаса «Чырвоны Кастрычнік» ёсць чаму павучыцца. Праўленне арцелі перад пачаткам уборкі ўраджаю падлічыла свае магчымасці і вырашыла зжаць азімыя за 12 дзён. Аднак гэтая работа была выканана за 8 дзён. На палетках арцелі расце высокая кукуруза, ураджай якой, можна смела сёння сказаць, будзе значна вышэйшы запланаванага. У «Чырвоны Кастрычнік» прыязджаюць пераймаць вопыт перадавікоў многія калгаснікі раёна.

— Сваімі поспехамі, — расказвае старшыня арцелі Іван Аўдзеевіч Ігнатовіч, — мы абавязаны нашай партыі, якая ўсё робіць дзеля шчасця народа, якая вядзе барацьбу за мір і праўду на зямлі.

Ал. МАХНАЧ.

ЗА ГАНАРОВАЕ ЗВАННЕ

Калектыў работнікаў кінасеткі Гарадоцкага раёна змагаецца за ганаровае права называцца калектывам камуністычнай працы.

Стаўшы на працоўную вахту ў гонар XXII з'езда КПСС, кінамеханікі і матарысты ўзялі павышаныя абавязацельствы. Гадавы план кінаабслугоўвання сельскага насельніцтва яны вырашылі выканаць да 7 лістапада, а гарадскога — да 1 снежня; звыш плана прадэманстраваць 300 кінасеансаў.

Кінамеханікі дамагліся добрых поспехаў. За першае паўгоддзе план па валавому збору выканан на 111,6 працэнта, па паказу насельніцтву кінафільмаў — на 113. Значна перавышана заданне ліпеня.

Кінамеханікі спаборнічаюць паміж сабой. Першынство трымае Леў Шышкоў. Добрых поспехаў у спаборніцтве дабіліся таксама кінамеханікі тт. Іванькоў, Борбасаў, Фядотаў, Яфрэмаў, Крукаў, Даўгалёў і іншыя.

П. ВОРАНАЎ.

У ПАМЯЦЬ ГЕРАІЧНЫХ ДЗЁН

Гераічная абарона Брэсцкай крэпасці прыцягвае ўвагу беларускіх мастакоў. Многія з іх прысвяцілі свае творы няўміручаму подзвігу савецкіх воінаў у першыя дні Вялікай Айчыннай вайны. Днямі ў Беларускім дзяржаўным мастацкім музеі пачала экспанавацца выстаўка работ беларускіх мастакоў, прысвечаных абароне цытадэлі над Бугам.

У галерэі выстаўлены палотны «Абарона Брэсцкай крэпасці» Я. Зайцава, «У ліпені 1941 года» І. Стасевіча, «Абаронцы Брэсцкай крэпасці» І. Ахрэмчыка, многа карцін, партрэтаў, графічных работ і скульптур — усяго 76 работ.

ЖАДАНЫЯ ГОСЦІ

Штогод калгасы Карэліцкага раёна наведвае Бабруйскі драматычны тэатр. Працаўнікі палёў палюбілі калектыў, і цяпер няма той вёскі, дзе б бабруйскіх майстроў мастацтва не сустракалі па-сяброўску і з радасцю.

Летась калгаснікам раёна былі паказаны п'есы «Шальменка-дзяншчык» і «Вясёлка», якія былі цёпла сустрэты хлебаробамі.

Сёлета бабруйскія госці прыехалі з новымі спектаклямі: «Небяспечны ўзрост», «Курортнае знаёмства» і «Дзяўчына з вяснушкамі».

Гледачы з цікавасцю сустрэлі і гэтыя пастаноўкі тэатра.

Шкада, што тэатр не паказаў ніводнага спектакля на беларускай мове.

А. ЧАЧОТКА.

ПЕРАСОЎНЫ ПЛАНЕТАРЫЙ

Работнікі Віцебскага абласнога аддзялення таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў арганізавалі перасоўны планетарый. Партатыўны купал і апаратура змантыраваны ў кузаве аўтамашыны. Свой першы выезд планетарый зрабіў у раённы цэнтр Глыбокае. Там былі наладжаны гутаркі на антырэлігійныя тэмы з дэманстрацыяй карты сонечнай сістэмы.

Перасоўны планетарый мае і стацыянарную залу з купалам у Віцебску. Днямі была наладжана лекцыя на стацыянары. Лектар А. Фарбер расказаў прысутным аб палёце савецкага чалавека ў космас, аб будове Сусвету. Наступныя лекцыі адбудуцца на тэму: «Што далі навуцы і тэхніцы штучныя спадарожнікі Зямлі», «У глыбінях Сусвету», «Ці ёсць жыццё на іншых планетах» і інш.

Перасоўны планетарый наведае ўсе раёны вобласці.

УСУР'ЁЗ ПРА СМЕШНАЕ

У кнізе А. Саннікава «Сатырычныя характары беларускіх камедый» галоўным чынам ідзе гаворка пра сатырычныя вобразы камедый Дуніна-Марцінкевіча, «Паўлінкі» Янкі Купалы, «Хто смяецца апошнім» і «Мілы чалавек» Кандрата Крапівы, «Выбачайце, калі ласка!» Андрэя Макаёнка. Тэма, абраная А. Саннікавым, не такая ўжо і новая. Пра гэтыя п'есы ў друку пісалася не раз і не два.

Але нельга не згадзіцца з аўтарам, калі ён у пачатку кнігі заяўляе, што амаль ва ўсіх ранейшых артыкулах разглядаліся тыя ці іншыя асобныя творы і што амаль не было ў беларускім літаратуразнаўстве і тэатразнаўстве такіх работ, якія б прасачылі шлях станаўлення і развіцця беларускай камедыі.

Кніга А. Саннікава — першая такая спроба. Аўтар пачынае разгляд сатырычных характараў беларускіх камедый з самых вытокаў. Яшчэ задоўга да з'яўлення на сцэне і ў літаратуры камедый В. Дуніна-Марцінкевіча, народ едкім, знішчальным смехам выносіў сваім прыгнятальнікам прысуд. «Смяецца, бо плакаць не даецца» — гэтая народная прыказка вынесена ў эпіграф першага раздзела кнігі, і яна тлумачыць чытачу своеасаблівасць і кірунак сатыры даўніх часоў. Ужо ў першых сатырычных накідах і замалёўках з інтэрмедый для школьнага тэатра і батлейкі, даводзіць аўтар, ёсць спробы паказаць і высмяяць не толькі асобных людзей, якія блага рабілі для іншых, а тое жыццё і тыя ўмовы, якія спараджалі гэтых людзей. Пасля гэтыя спробы будуць развіты такімі драматургамі, як Дунін-Марцінкевіч і Янка Купала. Даследчык паказвае працэс развіцця сатыры, у прыватнасці, сатырычных характараў беларускіх камедый. Вось чаму нават усё тое, пра што ўжо гаварылася іншымі аўтарамі яшчэ да А. Саннікава, у яго кнізе набывае ці новы сэнс, ці лагічнае завяршэнне папярэдніх размоў.

Праўда, многае з таго, што гаворыцца аб інтэрмедыях школьнага тэатра і батлейцы, для чытача таксама не нова. Успомнім не так даўно выдадзеную кнігу Ул. Няфёда «Беларускі тэатр», у якой даволі падрабязна і грунтоўна гаворыцца пра ўсё гэта.

А. Саннікаў разам з тым даследваў сатыру народнай драматургіі ў яе першакрыніцах і паказаў пераемнасць традыцый, — ад першых нескладаных інтэрмедый школьнага тэатра і батлейкі да такіх буйных п'ес, як, скажам, «Хто смяецца апошнім» Кандрата Крапівы. І ў гэтай сатырычнай камедыі даследчык справядліва вылучае дэталі, якія бяруць свае вытокі з народнай творчасці.

Ад інтэрмедый школьнага тэатра і батлейкі А. Саннікаў пераходзіць да прафесіянальнай драматургіі. Даволі падрабязна вядзецца гаворка пра сатырычныя характары камедый «Пінская шляхта» і «Залёты» В. Дуніна-Марцінкевіча, «Паўлінка» Я. Купалы, «Кар'ера таварыша Брызгаліна» Я. Міровіча, «Хто смяецца апошнім» і «Мілы чалавек» К. Крапівы, «Выбачайце, калі ласка!» А. Макаёнка. Мімаходзь аналізуецца «Модны шляхцюк» К. Каганца. Ды гэта і зразумела: твор гэты не займае вялікага месца ў літаратуры. Шкада толькі, што гэтак жа мімаходзь гаворыцца і пра «Суд» Ул. Галубка. А між тым Галубок, як вядома, стварыў цікавыя сатырычныя характары. Такая няўважлівасць незразумела яшчэ і таму, што аўтар ставіў сабе мэту даць агульную карціну развіцця сатырычнай камедыі.

Можна было б назваць сатырычныя характары і ў п'есах іншых беларускіх драматургаў, пра якія чамусьці аўтар не палічыў патрэбным сказаць хоць слова. Аўтар лічыць, што сатырычныя характары існуюць толькі ў сатырычных камедыях. Але ж сам загаловак кнігі ніяк не абмяжоўвае даследчыка. Ды, скажам, і «Паўлінка» і «Залёты», пра якія падрабязна піша аўтар, ніяк не адносяцца да сатырычных твораў. Між іншым, і ў першым раздзеле аўтар не абмяжоўваўся разглядам толькі сатырычных камедый.

У першых радках свайго ўступу да кнігі А. Саннікаў, гаворачы пра беларускую сатырычную камедыю, зазначае, што «выразна відаць сувязь яе з лепшымі ўзорамі рускай, украінскай і польскай сатырычнай камедыі». І гэта сапраўды так. Узаемасувязь можна бачыць і ў даўніх творах школьнага тэатра і батлейкі. І пазней, скажам, творы Гогаля і Сухава-Кабыліна, Горкага, Старыцкага, Крапіўніцкага, Квіткі-Аснаўяненкі, інсцэніроўкі Э. Ажэшкі і многія іншыя творы пэўным чынам аказвалі ўздзеянне на Купалу-драматурга і наогул на станаўленне і развіццё беларускай камедыі.

Пра ўсё гэта не было б ніякай патрэбы лішні раз напамінаць, калі б яно не засталося па-за ўвагай даследчыка. Зусім слушныя яго думкі не знаходзяць канкрэтнага пацвярджэння і павісаюць у паветры.

Беларуская камедыя, у прыватнасці, яе сатырычныя характары разглядаюцца неяк вельмі ўжо адасоблена ад агульнага літаратурнага працэсу. Я зусім не патрабую, каб аўтар, перш чым аналізаваць твор, спачатку маляваў «агульны фон». Але калі б ён больш часцей ужываў аналогіі і супастаўленні, размова б атрымалася куды цікавейшай. Для прыкладу, возьмем п'есу «Хто смяецца апошнім». Гэты твор па праву ўвайшоў у залаты фонд савецкай камедыі, стаў класічным. Саннікаў гаворыць пра значэнне гэтай камедыі, адзначае яе наватарскі характар. Але наколькі выйграў бы раздзел у кнізе, калі б мы хоць з большага маглі даведацца, што ўжо было дасягнута савецкай камедыяграфіяй да Крапівы. Тады б, несумненна, больш важкімі і акрэсленымі сталі вывады і абагульненні па п'есе «Хто смяецца апошнім» і не было б патрэбы іншы раз ужываць слова неазначальнага характару, накшталт: «некаторыя» «асобныя», з якіх мы так і не можам даведацца пра канкрэтныя творы. Дарэчы, такім чынам вядзецца палеміка з іншымі даследчыкамі і крытыкамі.

Тым не менш, калі б толькі па тым, што ўжо гаварылася, давялося ацэньваць вынікі работы маладога даследчыка, то і тады б іх можна прызнаць неблагімі. Але ж Саннікаў ставіць сабе за мэту не толькі расказаць чытачу пра сатырычныя характары ў беларускіх камедыях. Ён тэарэтычна асэнсаваў тэму. Мала, вельмі мала ў нас яшчэ работ, у якіх асвятляліся б пытанні сатыры. Нават у рускім літаратуразнаўстве іх не шмат. З найбольш значных можна прыгадаць «Пытанні тэорыі сатыры» Я. Эльсберга, «Аб камічным» Ю. Борава ды дзве кніжкі В. Фралова аб савецкай драматургіі. Бадай і ўсё. У беларускім літаратуразнаўстве і тэатразнаўстве спецыяльных работ аб сатыры амаль няма. Аўтару даводзілася прабірацца непрацярэбленымі сцежкамі.

Праўда, і тут Саннікаў не выкарыстаў усіх магчымасцей. Тэарэтычныя пытанні ставяцца і вырашаюцца ў кніжцы адасоблена і не падмацоўваюцца канкрэтным аналізам твораў. У такім выпадку яны набываюць абстрактны характар, як, напрыклад, тэарэтычная спрэчка аўтара з Ю. Боравым аб вызначэнні гумару.

У такіх выпадках і мова аўтара становіцца нейкай «навуковападобнай», хоць даследчык можа пісаць жыва і цікава. А то і проста сустракаюцца неадрэдагаваныя аўтарам і рэдактарам радкі.

Пісаць пра камедыю нялёгка. Аўтар правільна зазначае: «Смешнае тлумачыць цяжка, яго трэба разумець». Інакш — можна часам трапіць у становішча чалавека, які бярэцца тлумачыць сэнс вострага, дасціпнага анекдота.

І ўсё ж калі ўзяўся, то неабходна раскрыць перад чытачом вобразы камедыі. Лепшыя старонкі кнігі А. Саннікава сведчаць, што ён умее і можа гэта рабіць. Успомнім для прыкладу апісанне і аналіз вобразаў Тулягі, Канягіна, Гарошкі. Калі б нават не ведаць п'ес Крапівы і Макаёнка, можна добра ўявіць індывідуальныя рысы кожнага з гэтых характараў, іх учынкі і паводзіны, нават іх інтанацыі. Той, хто прачытае кнігу, здолее пераканацца ў гэтым.

Нельга поўнасцю пагадзіцца з некаторымі сцвярджэннямі аўтара, але ў кнізе адчуваецца жывая, дапытлівая думка. А гэта вельмі важна.

А. САБАЛЕЎСКІ.

А. К. Саннікаў. Сатырычныя характары беларускіх камедый. Мінск. Выдавецтва Акадэміі навук БССР, 1961.

ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНЫ АТЛАС БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа Акадэміі навук БССР закончыў складанне першага дыялекталагічнага атласа беларускай мовы, работа над якім працягвалася каля 12 год.

Дырэктар інстытута, кандыдат філалагічных навук М. Суднік расказаў:

— Вывучэнне гаворак, якія адлюстроўваюць разнастайнасць форм і адценняў беларускай мовы, у апошні час заняло вялікае месца ў даследаваннях нашых мовазнаўцаў. Да гэтага часу адсутнічала абагульненая навуковая праца, прысвечаная гэтаму пытанню. Атлас ліквідуе гэтую хібу і дазволіць наглядна паказаць тэрытарыяльнае размяшчэнне беларускіх народных гаворак, іх ролю і месца ў фармаванні беларускай літаратурнай мовы, дасць дакладныя матэрыялы для глыбокага навуковага вывучэння пытанняў фармавання беларускага народа.

З 1948 па 1955 гады пад кіраўніцтвам інстытута на тэрыторыі Беларусі было праведзена больш ста дыялекталагічных экспедыцый. Па адзінай праграме пры ўдзеле студэнтаў і выкладчыкаў Беларускага дзяржаўнага універсітэта і педагагічных інстытутаў абследаваны гаворкі 1 200 населеных пунктаў. Сектару дыялекталогіі інстытута прыйшлося выканаць велізарную работу. Аб гэтым гавораць 350 тысяч запоўненых картак, якія захоўваюцца ў спецыяльнай картатэцы, і 1 200 тамоў запісаў — па аднаму на кожны населены пункт. Гэтыя матэрыялы даюць самае поўнае ўяўленне аб дыялектах беларускай мовы і з'яўляюцца каштоўнай базай для навуковых даследаванняў у любой галіне мовазнаўства.

Навуковыя супрацоўнікі падрыхтавалі 448 розных карт. Праца будзе садзейнічаць вывучэнню ўзаемасувязей і ўзаемадзеяння беларускіх народных гаворак і беларускай літаратуры, акажа вялікую дапамогу вучоным іншых галін грамадскіх навук, у прыватнасці, гісторыкам, археолагам, этнографам, якія займаюцца пытаннямі гісторыі, культуры і быту народа.

Да атласа будзе прыкладзен таксама асобны том з артыкуламі тэарэтычнага характару, даведкамі аб населеных пунктах і іншыя матэрыялы.

Дыялекталагічная работа ў рэспубліцы праводзілася ў цеснай сувязі з рускімі і ўкраінскімі дыялектолагамі. Асабліва каштоўную дапамогу аказаў член-карэспандэнт Акадэміі навук СССР прафесар Р. І. Аванесаў, які ўвесь час ажыццяўляе навуковае кіраўніцтва складаннем атласа.

ТЫДЗЕНЬ рускай літаратуры ў Беларусі

НЯХАЙ НАША ДРУЖБА ЦВІЦЕ ПАД СОНЕЧНЫМ НЕБАМ РАДЗІМЫ!

Музей Вялікай Айчыннай вайны. І гаспадары і госці ўспомнілі грозныя гады, калі ў агульнай барацьбе супраць фашызму яшчэ больш умацавалася дружба братніх народаў Савецкай краіны.

Люстра эпохі

СЛОВА АБ РУСКАЙ ПАЭЗІІ

Для пачатку — пра славутыя спрэчкі «фізікаў» і «лірыкаў». Само жыццё краіны, якая будуе камунізм, здымае гэтыя спрэчкі. У характары савецкіх касманаўтаў, у прыватнасці Германа Сцяпанавіча Цітова, адлюстраваны рысы чалавека вельмі блізкай камуністычнай будучыні. У гістарычным палёце Герман Цітоў быў забяспечаны дасканалейшымі прыладамі, створанымі нашымі «фізікамі». І ў той жа час ён быў узброены здабыткамі нашых «лірыкаў». Мозг касманаўта —дакладнае веданне геафізікі, астраноміі, механікі... Сэрца касманаўта — вострае адчуванне музыкі, паэзіі... Камуніст, патрыёт, спецыяліст вышэйшага класа. У тым, што ён такі, немалая заслуга і «лірыкаў».

Цітоў любіць літаратуру, творы Маякоўскага, Твардоўскага, Сіманава, у час падрыхтоўкі да палёту ў космас ён чытае Пушкіна... Усё гэта, думаецца, сведчыць само за сябе...

Негр з Алабамы спявае «Кацюшу» і «Полюшка»... Лейтматывам праз увесь раман французскай пісьменніцы Эльзы Трыале «Няпрошаныя госці» праходзіць святлоўская «Гранада»... «Правда» друкуе паэтычныя рэпартажы з рэвалюцыйнай Кубы, напісаныя яе спецыяльным карэспандэнтам Яўгенам Еўтушэнкам...

Аляксандр Твардоўскі занатоўвае ў запісной кніжцы:

Вся суть в одном-единственном завете:
То, что скажу, до времени тая,
Я это знаю лучше всех на свете—
Живых и мертвых,—знаю только я.
Сказать то слово никому другому
Я никогда бы ни за что не мог
Передоверить. Даже Льву Толстому —
Нельзя. Не скажет—пусть себе он бог,
А я лишь смертный. За свое в ответе,
Я об одном при жизни хлопочу:
О том, что знаю лучше всех на свете,
Сказать хочу. И так, как я хочу.

І з якой неаслабнай увагай на працягу апошняга дзесяцігоддзя ўся краіна чакала з'яўлення кожнага новага раздзелу яго велічнай паэмы «За даллю даль»!.. Высокі грамадзянскі пафас, пушкінская празрыстасць радка...

Руская паэзія! Плач Яраслаўны... Бурлацкая «Дубінушка»... Пушкінскі Анегін... «Каму на Русі жыць добра» Някрасава... Балюча супярэчлівы і ўсё ж светлы Блок... І раптам, над усім светам:

Слезами залит мир безбрежный,
Вся наша жизнь—тяжелый труд.
Но день настанет неизбежный,
Неумолимый грозный суд!

Дзень Вялікага Кастрычніка настаў. Маякоўскі прыроўніваў пяро да штыха. Слова паэта як ніколі дагэтуль станавілася зброяй народа.

Колькі імёнаў тут можна назваць, колькі твораў пералічыць!

Можна было б успомніць і тое, як у момант абляцела ў свой час усю краіну «Вставай, страна огромная!», як захоўваліся ў салдацкіх рэчавых мяшках паэтычныя томікі, як беражліва перадаваліся з рук у рукі нумары газет з творамі савецкай паэзіі ў акопах на перадавой у час Вялікай Айчыннай вайны... Паэзія з народам была і ў самыя цяжкія гады выпрабаванняў і сёння ідзе з народам да светлага камуністычнага заўтра.

Вось звычайныя, будзённыя факты той тытанічнай работы, якую вядзе штодзённа руская савецкая паэзія. У гэтых фактах, мне здаецца, выразна відаць размах працы рускай паэзіі.

На газетнай паласе—аператыўны водгук на палёт Цітова, падпісаны Сяргеем Нараўчатавым:

Он проносился и над миром новым,
Да и над старым, что отжил года...
И выше всех над Германом Титовым
Сияла наша Красная звезда.
Звезда всех большевистских поколений,—
Повсюду светят наши маяки! —
Ее зажег в веках великий Ленин
И верные его ученики.

У выданні асобнай кніжкай савецкі чытач знаёміцца з паэмамі французскага паэта Арагона «Незакончаны раман» і «Эльза»—творамі, у якіх, паводле слоў Сямёна Кірсанава, адлюстраваны «шлях новы, пракладзены сучаснай нам рэчаіснасцю і лепшымі ідэямі нашага часу». І пераклад гэты —вялікая творчая заслуга Маргарыты Алігер.

«Навошта і каму патрэбна паэзія» — у кнізе з такой назвай асэнсоўвае сваю працу і працу сваіх калег Мікалай Асееў.

Англійскія шэкспіразнаўцы прызнаюцца, што Маршак прымусіў іх па-новаму прачытаць Шэкспіра. Яго санеты загучалі на рускай мове і прымусілі англічан перачытаць іх па-англійску.

Няма на свеце народа, чыя паэзія не прагучала б па-руску.

Наша беларуская паэзія пашырае свой кругагляд, дзякуючы паэзіі рускай. Ва ўсіх сэнсах. Бо наша паэзія і гучыць у перакладах па ўсім свеце дзякуючы рускім перакладчыкам. Бо нашы паэты і вучацца ў рускіх паэтаў, перакладаючы іх на родную мову.

Як паветра, прасякае ўсе поры нашага жыцця паэзія. І ў першую чаргу—руская. І як жахліва сумна адчулі б сябе нават самыя зацятыя апаненты «лірыкаў», калі б раптам (гэта, на шчасце, ніколі не можа быць!) знікла паэзія. Яна так арганічна ўвайшла ў наша штодзённае жыццё, што мы гэтага часам нават і не заўважаем. Іншы апанент «лірыкаў» пасля дыспуту, нахваляваўшыся, ці пасля работы ў самай што ні на ёсць «фізічнай» лабараторыі, стаміўшыся, не-не ды і зацягне «Падмаскоўныя вечары», зусім забыўшыся, што словы песні створаны паэтам, зусім не ўспамінаючы, што сапраўды «бомбай і сцягам» (Маякоўскі) былі для нашых дзядоў радкі Дзям'яна Беднага, для нашых бацькоў — «Васіль Цёркін» ці, скажам, сіманаўская або куляшоўская лірыка ваеннага часу, для нас саміх сёння—і Твардоўскі, і Ісакоўскі, і кожны-кожны з лепшых нашых паэтаў. А іх у краіне —многае мноства.

Галоўнае, што ўласціва савецкай паэзіі — найдастойнейшай прадаўжальніцы традыцый рускай класікі, гэта — праўдзівасць. Леў Касіль трапна заўважыў, што талент — гэта перш за ўсё дар здзіўляць праўдай. Менавіта гэтай якасцю тлумачылася заўжды і тлумачыцца сёння вялікая сіла ўздзеяння лепшых узораў рускай паэзіі на шматмільённага чытача. Вельмі істотна і тое, што майстэрствам здзіўляць праўдай руская паэзія валодае надзвычайна і выяўляе гэтае ўменне ва ўсіх відах, родах і жанрах паэзіі — ад эпасу да самай сціплай лірычнай замалёўкі.

Ад «За даллю даль» Твардоўскага да мініяцюр Шчыпачова.

Ад пракоф'еўскіх распеўных вершаў да сухавата-графічных рэчаў Восіпа Колычава.

Ад асееўскага «Маякоўскі пачынаецца» да «Майстэрні» Антакольскага.

Ад «Сіняй вясны» Лугаўскога да лірыкі Мартынава.

Ад песень Ісакоўскага да паэм Кірсанава...

Усяго не пералічыць — акіян паэзіі!..

Уладзімір БОЙКА.

Яўген ЕЎТУШЭНКА

РАЗМОВА з „МАЗам"

З ВЕРШАЎ АБ КУБЕ

Як голас краю роднага і блізкага,
Дзе б ні былі мы, блізкага для нас,
Ля хваль, што ў моры тоўпяцца Карыбскім,
Асілак—«МАЗ», я, брат, пачуў твой бас.
Карабкаўся, рудой цяжкой нагружаны,
Ты на гару, магутны і натруджаны.
І пальмы ля расплаўленай шашы
К табе, як сосны у тайзе, ішлі.
Спяшалі скалы, нейкія баракі
І з мачтамі — пад неба! — караблі.
Сядзеў хлапец ледзь бачны з-за баранкі,
Так, як сядзяць на тронах каралі.
Абдаў мяне ты хмарай пылу, дымам,
Ды не крыўдую я за гэта, друг!
Узяў бы я цябе ў свае абдымкі,
Шкада, што толькі не хапае рук.
Сказаў мне «МАЗ»:
— Сюды я доўга плыў,
Гарэлі ў залатой вадзе мядузы,
Бакі мне поўдзень спёкаю смаліў
І налівалі ліўні з краем кузаў.
А ночы! Светла, ціха так было!
Бы свет знаходзіўся ў другім стагоддзі дзесьці.
І зоры, ногі звесіўшы, як дзеці,
Сядалі побач на маё крыло.
Убачыўшы мяне, грымеў там-тамамі
Загублены маленькі астравок.
Кіты салютавалі мне фантанамі:
— На Кубу едзеш! Правільна, браток!
І з фотааб'ектывамі гарматаў
Кружыў амерыканец. Гуў праліў.
Ён думаў, што я танк, ці зброя атамная,
Ды атрымаўся у яго «пралік».
О, музыка! Яна, нібыта лівень,
Пранізвала наскрозь вышыні тут,
Калі мяне сустрэла Куба лібрэ
Ў Гаванскім перапоўненым парту!
— Салдатам рэвалюцыі ты будзеш, —
Сказаў Фідэль. — І вось — мая сям'я.
Сярод вясёлых маладых барбудас
Барбудасам сапраўдным стаў і я.
Пад «МАЗам» ажно гнулася шаша:
— Гарыць усё ж такі мая душа.
Я столькі слоў харошых берагу,
Балюча, што пісаць я не магу.
Лісты штодня б я слаў машынам нашым,
Дзяліцца радасцю сваёй не перастаўшы,
Маім вялізным дарагім братам
З пялёсткамі, што вянуць на бартах. —
І з гулам мкне ён па шашы кубінскай
Не грузавік, а быццам нейкі маг.
З барбудасам адважным у кабіне
Памчаўся мой зямляк і сябра — «МАЗ».
Як ламавік, ён пыхкаў пад гарою.
Ішоў па роўнядзі кубінскіх аўтастрад.
Ён быў прыгожы — з рускаю душою
Кубінскай рэвалюцыі салдат.

Пераклаў з рускай мовы В. МАКАРЭВІЧ.

Прамяністая плынь паэзіі

У кароткай прадмове да паэтычнага зборніка лаўрэата Ленінскай прэміі Аляксандра Пракоф'ева «Прызнанне ў любві», які выйшаў у перакладзе на беларускую мову ў Дзяржаўным выдавецтве БССР, Пімен Панчанка зазначыў: «Проста дзіву даешся, колькі паэт знаходзіць свежых слоў і яркіх вобразаў, каб уславіць паўночныя рэкі і азёры, карабельныя гаі і адзінокія бярозкі, духмяную пену чаромхі і салаўіны гром.

Але адна мелодыя гучыць у вершах і паэмах Пракоф'ева мацней і прыгажэй ад усіх, яна пранізвае ўсю творчасць паэта — гэта вялікая, страсная любоў да Расіі, да савецкай Радзімы».

І гэта так. З вялікай паэтычнай пераканальнасцю Аляксандр Пракоф'еў выказаў сваю любоў да Айчыны такімі цудоўнымі, маляўнічымі радкамі:

Колькі зор агнявых, колькі сініх,
Колькі бур, колькі ліўняў з нябёс!
Салаўінае горла — Расія,
Беланогія пушчы бяроз.
Ды шырокая руская песня,
Што з пуцінак і сцежак бяжыць,
Што ўзляцела ў прасторы і весніць,
Ды па-руску не знае мяжы.

(Пераклад П. Броўкі).

Надзвычай выразна, яркімі, свежымі фарбамі малюе Аляксандр Пракоф'еў вобраз савецкай Расіі. Малюнкі прыроды ў ягоных творах—зрокавыя, свежыя; паэтычныя дэталі —светлыя, дакладныя. Паэт уводзіць чытачоў у цудоўны свет характва прыроды. Вы адчуваеце густы настой смалістых бароў, свежасць салаўіных гаёў. Вас ахінае прыемны пах мурагоў, каласістых палеткаў. У сонечнай паэзіі Пракоф'ева— і вясёлы птушыны спеў, і прыемная прахалода рачных плёсаў, і шолах лясоў. І ўсё гэта не адасоблена ад чалавека.

Глыбокі сэнс паэзіі Аляксандра Пракоф'ева якраз у тым, што яна моцна, шчыра зраднілa, на вякі заручыла чалавека з характвам навакольнага свету. Вы на тых прамяністых рэках і азёрах добра бачыце працавітых рыбакоў і рыбачак, вы ў тых смалістых барах бачыце дружных лесарубаў, якія валяць долу сосны карабельныя; вы за тымі белымі бярэзінкамі бачыце белыя хусцінкі калгасных жнеяў, кашулі касцоў. Па тых лугавых сцежках-дарожках, па гасцінцах між дрэў ідуць вясёлыя, радасныя хлопцы і дзяўчаты, а вядуць іх пад небам зорным гармонікі, баяны, тальяначкі, вядуць іх песні ўзнёслыя, бадзёрыя, прамяністыя. І ва ўсім гэтым жыве і радуецца гарачае сэрца паэта, якое выкрасае прамяністую паэзію, паэзію працы, характва, натхнення. Проста, але не прымітыўна, страсна, з высокай інтэлектуальнай насычанасцю паказвае паэт шматгранную сучаснасць.

Вершы зборніка яскрава сведчаць, што паэт бачыць шырокі свет заўсёды толькі па-свойму, толькі па-пракоф'еўску, напаўняючы свае творы сапраўднымі паэтычнымі знаходкамі, непаўторнымі вобразамі, жывымі гутарковымі інтанацыямі.

Радуе і тое, што яго паэзія шырока развінула крылы не толькі над прасторамі савецкай Расіі, але і над многімі іншымі рэспублікамі нашай вялікай Радзімы — над прасторамі Украіны, Беларусі, Літвы, над усімі землямі роднай Бацькаўшчыны.

По дарозе іду я ад мора да мора,
Я шляхамі іду ў глыбіні прастораў...
. . . .
Я ў гаях, што растуць на маёй Украіне,
Пра якія пачуеш, стаяць пры шырокай даліне.
«Пры шырокай даліне» — шмат так песень пачалі,
Што раздольна па-руску гучаць і гучалі.

(Пераклад С. Шушкевіча).

У гэтых радках пачуццё радасці, усведамлення таго, што мы жывём у вялікай, дружнай, згуртаванай шматнацыянальнай сям'і. Агульнасць нашых высокіх ідэй, лад нашага жыцця параднілі рускага паэта з сястрой Украінай, з дарагімі пабрацімамі. І па якой бы ты дарозе ні ішоў — вядзе яна пад небам Радзімы, вядзе яна да савецкіх людзей, якія блізкія і родныя табе, якія з'яднаны аднымі інтарэсамі, мэтамі, дружбаю, пабрацімствам. А ў гэтым наша радасць, шчасце, магутнасць. І на ўвесь голас гэта славіць паэт.

Вельмі моцны ў зборніку раздзел «Мне пра Расію трэба гаварыць». Мяккасць, плаўнасць, нейкая своеасаблівая, непаўторная мілагучнасць і шаўкавістасць слова, радка ў вершах, дзе Аляксандр Пракоф'еў гаворыць пра Маскву, Ленінград, пра Ладагу, Балтыку, пра гарады і вёскі Расіі:

Я знаю Расію па песнях,
Па тых, што народ зберагаў,
Са слоў самацветаў прадвесніх
Штодзень па радочку складаў.
Я знаю Расію па сказах,
З маленства я з імі ў радні,
Ў якіх ані разу, ні разу
Вялікі народ не маніў.
Я знаю Расію па волі,
Мілейшай няма за якой,
Не бачу святла я і долі
Нідзе
Без Расіі маёй.

(Пераклад С. Шушкевіча).

У грамадзянскай лірыцы паэта, у ягоных вершах пра вялікага Леніна, родную партыю і Радзіму пачуцці і асабістыя перажыванні, інтарэсы і хваляванні ўзнімаюцца так высока, перарастаюць у такое яскрава акрэсленае вялікае абагульненне, што арганічна зліваюцца з пачуццямі, перажываннямі і хваляваннямі народа.

У цудоўным раздзеле зборніка «Старонка Ленінградская»— то суровасць і гнеўнасць, калі карае паэт бязлітасным словам цемрашалаў вайны, то заміляванасць і сардэчнасць, калі гаворыць пра мірную і натхнёную працу людзей гераічнага горада на Няве.

З Ленінградам столькі думак звязана!
Да яго сышлося ўсё ў жыцці.
Столькі слоў аб ім цудоўных сказана,
Што не знаю, дзе яшчэ знайсці.
Можа, на шляхах, што скрозь пасланіся,
Стрэнуцца такія словы мне?
Можа, ў сэрцы, дзе яны схаваліся,
Пашукаць —
Ізноў на самым дне?

(Пераклад Е. Лось).

І вялікі майстра народнай мовы, знаўца і ўмелец народнай паэзіі шукае, знаходзіць маляўнічыя многакаляровыя словы-самацветы.

Вельмі простыя, спакойны, прывабны малюначак:

Пахілыя вербы,
Што выйшлі за Неўку,
Ўчапіліся ў бераг,
Як дзедка за рэпку.
Як бабка за дзедку,
Як дзедка за рэпку,
А ўвогуле
вельмі
Трывала і чэпка...

(Пераклад А. Вольскага).

Вершы Аляксандра Пракоф'ева ўвабралі ў сябе залатыя зярняты народнай паэзіі. Паэт чэрпае з той чыстай, сонечнай плыні, якая выцякае з глыбінь народных, з жывога жыцця. Пуцяводнай зоркай свеціць паэту, вядзе яго да новых перамог у творчасці іменна сапраўдная, самабытная народнасць. Пры гэтым — Аляксандр Пракоф'еў не стылізатар. Зборнік светлай, прамяністай паэзіі сведчыць якраз пра тое, што ён — натхнёны творца, наватар. У ягоных вершах, паэмах вы не знойдзеце рытмічнай аднастайнасці, нейкай адной застыглай танальнасці. Паэзію Пракоф'ева рухае, уздымае на крылы мнагастайная рытмічнасць, напаўняючы творы шматгалоссем, музыкай, гулам навакольнага жыцця. Пераходы ад аднаго рытму да другога робяць верш гнуткім, напорыстым, энергічным.

Сілай і воляй нашага часу, маладосцю і свежасцю нашых цудоўных дзён напоўнена вельмі моцная лірычная паэма «Юнацтва». Горкім сумам авеяны тыя радкі, тыя словы, якія выказваюць боль мінулага; вясёлкамі іскрацца, срэбрам пераліваюцца тыя словы, якія славяць высакароднасць і характва сучасніка ў новай долі.

Перайду лёгка вуліцу,
Пастаю над ракой.
Шчасце хай палюбуецца
Прыгажосцю маёй...
Зноў не маю спакою,
Я пытаю, заву:
— Ты, юнацтва, жывое?
— Ну, а як жа?
Жыву!..

Нельга не сказаць аб вершах паэта пра заграніцу, пра Італію. З акрэсленай яснасцю думкі, зноў па-свойму, па пракоф'еўску напісаны яны.

Горы,
хаты справа, злева —
Вулкі вузкай лінія,
І ўсё дрэвы, і ўсё дрэвы —
Пінія ды пінія.
От бы ў гэта пастаянства
Вішанькі-бяляначку!
Кажуць, тут жа італьянцы
Робяць мне тальяначку...

Зборнік рускага паэта перакладзены на беларускую мову і, зразумела, нельга не сказаць некалькі слоў аб якасці перакладаў. Больш удалыя, дакладныя пераклады П. Броўкі, Я. Семяжона, Ул. Дубоўкі, Р. Няхая. Патрэбна вялікае ўмельства, каб перакласці тэкст Пракоф'ева на беларускую мову, каб захаваць музычны лад верша, каб не парушыць тонкую, дзівосную архітэктоніку рытму.

Сілай і характвам нашага часу, маладосцю і прамяністасцю народнай напоўнена паэзія Аляксандра Пракоф'ева.

Антон БЯЛЕВІЧ.

ПА-НАД ВОЛГАЙ-РАКОЙ

Алена ВАСІЛЕВІЧ

ПЕРШЫ РАЗ волжскія хвалі перакаціліся цераз маё жыццё ў ліпені 1941 года, калі наш эшалон эвакуіраваных спяшаўся перапаўзці паўтаракіламетровы Сызранскі мост... У небе не было ні хмурынкі. Велічная і ўрачыстая, Волга ззяла і смяялася кожнай сваёй хваляй. А на сэрцы ўсё роўна ляжаў цяжкі камень: цераз Волгу ўсіх нас гнала вялікая бяда — вайна.

У другі раз сустрэліся мы з Волгай панурым адвячоркам 1943 года. Памятаю, на беразе гарэла невялікае вогнішча, і каля яго грэлі рукі двое: стары дзед і хлапчук-падлетак — рыбакі. Непадалёку, уторкнуўшыся носам у бераг, гойдалася на шэрых хвалях лодка. Цяжкія хмары плылі над вадой гэтак нізка, што, здавалася, вось-вось намокнуць... Волга не здзіўляла, не захапляла. Была яна насупленай і будзённай.

І аднак якім светлым і сонечным было маё адчуванне ў той невясёлы кастрычніцкі вечар! Эшалон, да якога ў той час прыбілася маё жыццё, імчаў ужо назад, бліжэй да родных палёў і гаёў.

І вось у трэці раз суджана мне сустрэцца з табой, Волга.

У маленстве маці-беларуска навучыла мяне спяваць песні, складзеныя на тваіх берагах, Волга. А потым ужо ў школе, зусім выпадкова ўбачаныя на паштоўцы, ускалыхнулі маю душу рэпінскія бурлакі з лямкамі на шыях. Гэтак жа выпадкова, з паштоўкі, зачараваў мяне вячэрні левітанаўскі звон над волжскімі берагамі... Тады ж, з зайгранай грамафоннай пласцінкі адкрылася мне яшчэ адно цуда—спеў Шаляпіна, казанскага «суконніка»—таксама з Волгі...

З Волгі прыйшоў Максім Горкі.

Падарожны дзённік

З ім маё пакаленне было знаёма добра!

«Любіце кнігу—крыніцу ведаў!» —гэты наказ вісеў над дзвярыма бібліятэкі ў нашай Урэцкай школе, якая насіла тады імя (і мы, вучні, ганарыліся гэтым!) вялікага пралетарскага пісьменніка Максіма Горкага.

Сталінград. Горад-герой. Горад, вядомы сваёй славай усяму свету. Колькі вуліц, плошчаў, паселішчаў названа гэтым імем — у знак пашаны і захаплення перад тымі, хто паліў тут кожны камень, кожную цагліну гарачай святою крывёю...

Тады прагучалі над Волгай словы снайпера-стралка В. Зайцава, які знішчыў 300 гітлераўцаў: «Для нас, байцоў і камандзіраў 62-й арміі, за Волгай зямлі няма. Мы стаялі і будзем стаяць насмерць...»

Такія ж словы воінскай вернасці і прысягі Радзіме пакінулі на сценах і бессмяротныя героі нашай Брэсцкай крэпасці: «Паміраем, але не здаёмся»...

Хочацца стаць на калені і да зямлі пакланіцца Сталінграду. Узняўся ён з руін, велічны, цудоўны, горды! Велічныя і гордыя тут і назвы вуліц і плошчаў: імя Герояў, вуліца Міру, плошча Перамогі...

Сталінград не толькі адрадзіўся ў другі раз—горад-герой аднавіў і яшчэ больш праславіў сваю індустрыяльную магутнасць. Тройчы ардэнаносны Сталінградскі трактарны завод, які пад агнём, пад бомбамі выпускаў са сваіх варот танкі, зноў дае Радзіме магутныя трактары, а цяпер нават такія, што працуюць без трактарыста, з «аўтаматычным шафёрам».

І ўсё гэта работа рук простых савецкіх людзей — сталінградцаў. Тых жанчын і мужчын, што з заклапочанымі тварамі спяшаюцца з работы дадому. Што сядзяць і з прыемнасцю адпачываюць на зялёных сталінградскіх скверах і вуліцах вечарамі. Што кормяць галубоў і чытаюць газеты. Што— калі гэта моладзь—спяшаюцца на спатканні і шэпчуць словы кахання...

А ўвогуле сталінградцы зусім такія, як і мы, мінчане. Нездарма мы і спаборнічаем: горад-герой Сталінград і сталіца нашай партызанкі-Беларусі—Мінск.

МАГУТНАЯ і дзівосная Волга. Дзівосная і бясконца разнастайная і дарога, пракладзеная ёю.

Каля вытоку, на Валдайскім узвышшы, дзе славутая руская рака пачынаецца тоненькай гаваркой ручаінкай, ляжаць валуны, нагрувашчаныя яшчэ ледніком... А ў нізоўях, дзе сцелюцца пясчаныя берагавыя барханы, абыякавыя да ўсяго на свеце, крочаць волжскімі берагамі вярблюды... На берагах Волгі можна сустрэць непраходныя лясы, накшталт таёжных. На Волзе можна захапляцца белымі паўночнымі начамі і на Волзе ж можна стрэць свяшчэнную кветку егіпцян — лотаць...

3688 кіламетраў — такі шлях Волгі. Сярод еўрапейскіх рэк па даўжыні яна першая. Шматлікія паўнаводныя прытокі вялікай рускай ракі служаць дарогай да хрыбтоў Урала, да непраходных лясоў Поўначы, да ўрадлівых раўнін стэпавай паласы. А пракладзеныя савецкім чалавекам каналы злучылі працаўніцу-Волгу з пяццю морамі.

«По государству и река» — як адпавядае тое даўняе азначэнне рускага паэта сённяшняму зместу гэтых слоў! Новая дзяржава і новая Волга...

(Заканчэнне на 4-й стар.).

Леанід ЛЕНЧ

Трэба падумаць

КАЗАЧКА

У нейкім краі, у трыдзевятым эканамічным раёне сядзеў у мясцовым саўнаргасе нехта Сяміпядзеў А. А.

Чало высокае, пагляд задумлівы. Жанаты. Двое дзетак.

Сядзець — справа няхітрая. Выбраў добрае крэсла, падушачку падмасціў, каб было мякчэй, і сядзі сабе ў ахвоту праз увесь рабочы дзень!

Таварыш Сяміпядзеў так і рабіў — сядзеў. Ён сядзіць, а справы ідуць сваім ходам. Заводы і фабрыкі працуюць, план выконваецца, паперы пішуцца, бухгалтэрыя падлічвае і акуратна выплачвае заработную плату ўсім, каму яна належыць. У тым ліку і таварышу Сяміпядзеву.

Так бы яно і ішло сваім ходам, ды ўжо вельмі стала назаляць Сяміпядзеву А. А. Мясцовая Ініцыятыва.

Дня не пройдзе, каб у саўнаргас хто-небудзь не заскочыў і не ўнёс прапанову:

— У нашым трыдзевятым раёне надта ж ужо гліны добрыя! Варта б вытворчасць уласных будаўнічых матэрыялаў наладзіць!

— Варта б да вытокаў нашай Трыдзевяткі геалагічную партыю паслаць: паступілі весткі, што там руда знойдзена.

— Варта б аўтаматызацыю асноўных цэхаў нашага Трыдзевятага Камбіната ажыццявіць. Вось праект.

Варта б тое, варта б гэта! Давайце, маўляў, закасаем рукавы і возьмемся за справу, як у іншых саўнаргасах.

Многае патрэбна, дык жа для таго, каб гэтае «многае» ажыццявіць і наладзіць, таварышу Сяміпядзеву А. А. перш за ўсё трэба ад мяккага крэсла адарвацца, а гэта — справа вельмі цяжкая! Яна таму цяжкая, што ад доўгага і ўпартага сядзення ў таварыша Сяміпядзева ў адным месцы выпрацаваўся ўмоўны рэфлекс прыклейвання.

Як з раніцы сядзе ў крэсла, дык і прыклеіцца. А ў канцы рабочага дня сам па сабе аўтаматычна адклейваецца. Калі ж таварышу Сяміпядзеву даводзілася сваё крэсла сярод белага дня ў непланавым парадку пакідаць, дык працэс аддзірання ад крэсла працякаў вельмі балюча — з енкамі і скрыгатам зубоўным.

Выслухоўвае Сяміпядзеў Мясцовую Ініцыятыву, а сам у галаве прыкідвае:

«З ёю толькі звяжыся! Разоў па дзесяць на дзень давядзецца ад крэсла аддзірацца, а «ён» жа ж у мяне не казённы!»

Але ж так проста пра гэта наведвальніку не скажаш. Вось наш герой і прыдумаў формулу (а формула — справа вялікая!), настолькі ж зручную, як яго мяккае крэсла, і з дапамогай гэтай формулы ад надакучлівых наведвальнікаў вельмі паспяхова адбіваўся.

На ўсе прапановы, што ішлі ад Мясцовай Ініцыятывы, таварыш Сяміпядзеў А. А. адказваў унушальна і коратка:

— Трэба падумаць.

Паспрабуйце гэтай формуле запярэчыць!

Сядзіць перад вамі ў мяккім крэсле гэткі спаважны, адказны мужчына, чало высокае, пагляд задумлівы, жанаты, двое дзетак, і гаворыць, што яму трэба падумаць. Сапраўды, падумаць жа трэба!

Прыйдзе Мясцовая Ініцыятыва да таварыша Сяміпядзева праз два тыдні.

— Ну як, падумалі?

— Не яшчэ. Справа ваша не простая. Трэба падумаць.

— Ну, думайце, думайце!

Дзень за днем чапляецца, тыдзень за тыдзень, месяц за месяц, глядзіш — і астыла Мясцовая Ініцыятыва, спыніўшы сваё надакучлівае квактанне.

Так і адводзіў пагрозу парушэння свайго шматпаважанага спакою таварыш Сяміпядзеў на працягу даволі доўгага часу.

Пазіраючы на яго, і іншыя работнікі саўнаргаса засвоілі такі ж стыль работы. На ўсе запытанні і звароты адказвалі гумавай формулай:

— Трэба падумаць!

Нават прыбіральшчыца цётка Насця і тая на просьбы супрацоўнікаў прынесці гарачага чаю пачала адказваць:

— Трэба падумаць!

Падумае і прынясе... праз тры гадзіны ледзь цёпленькага.

Не ўся цалкам, аднак, заглухла Мясцовая Ініцыятыва ў выніку прымянення гаварышам Сяміпядзевым яго формулы.

Пачалі сігналы і скаргі ад яе паступаць да вышэйшага начальства.

Прачытала яно пісьмы і трывожныя паведамленні з трыдзевятага эканамічнага раёна і выклікала Сяміпядзева А. А. для тлумачэнняў.

Ададраўся ён з енкам і скрыгатам ад свайго крэсла, напакаваў чамаданчык і паехаў.

З'яўляецца куды трэба.

Яму кажуць:

— Растлумачце, чаму вы так нядобра абыходзіцеся з Мясцовай Ініцыятывай?

Што-што, а ўжо даваць тлумачэнні таварыш Сяміпядзеў умеў! Усе формулы тлумачальныя ведаў назубок. Як заладзіў трашчаць, ажно звон ідзе па кабінеце!

Усё растлумачыў і пытаецца:

— Якое ж, прашу прабачэння, будзе вашае рашэнне па маёй справе?

Глядзяць на яго—сядзіць у пачцівай позе гэткі салідны мужчына, чало высокае, пагляд задумлівы, жанаты, двое дзетак,—і кажуць:

— Трэба падумаць. Вы пакуль што едзьце дахаты, у трыдзевяты раён, мы вам паведамім.

Таварыш Сяміпядзеў ног пад сабой ад радасці не адчуваючы, шапку згроб —і ў краму, падарункі жонцы і дзецям купляць. Накупляў поўны чамадан—і на вакзал.

Прыязджае дахаты задаволены. Пацалаваў жонку і дзетак, паведаміў ім, што ўсё, «дзякаваць богу, абыйшлося», і паехаў на службу.

Толькі паспеў сесці ў мяккае крэсла, па якім вельмі засумаваў быў, толькі паспеў добра прыклеіцца, як раптам на стале тэлефон зазваніў. Міжгародняя размова.

— Ало! Сяміпядзеў слухае!

— Дык вось, таварыш Сяміпядзеў, вырашана вас ад работы ў трыдзевятым эканамічным раёне вызваліць, бо вы не спраўляецеся.

— Дазвольце! Вы ж самі сказалі: «Трэба падумаць».

— Правільна! Вось мы і падумалі. Колькі ж можна думаць?

Кінуўся тут Сяміпядзеў да мясцовых таварышаў:

— Дайце мне новую пасаду з улікам маіх здольнасцей, схільнасцей і патрэб. Тым больш, што я жанаты, двое дзетак.

— Трэба падумаць!

Думалі, думалі мясцовыя таварышы і вырашылі:

— Улічваючы асаблівыя якасці і схільнасці тав. Сяміпядзева А. А., накіраваць яго на працу ў мясцовы інкубатар.

Так і зрабілі.

Сядзіць цяпер Сяміпядзеў А. А. у трыдзевятым інкубатары, выседжвае куранят.

Але ён, вядома, там не за квактуху сядзіць, а начальнікам, так што пакуль нічога, спраўляецца.

Праўда, кураняты ў яго выходзяць нейкія кволыя, задумлівыя.

З якой бы гэта прычыны?

Трэба падумаць.

Пераклаў з рускай мовы Ул. БРЫГ.

ТЭАТР

КАЗКА, РАСКАЗАНАЯ РАЗУМНА І САРДЭЧНА

У старой Англіі было заведзена так: у доўгую перадкалядную ноч нават самая бедная сям'я збіралася вакол вогнішча і слухала казку. Яе расказваў самы старэйшы і самы мудры. І чым цяжэйшым было жыццё, чым больш люта скуголілі ветры над дахам, тым больш святла і шчасця хацелася ўкласці расказчыку ў сваю казку, каб хоць спадзяваннем сагравaліся сэрцы.

Такую зімовую казку расказаў чалавецтву вялікі Шэкспір. І расказаў ён не з тым, каб суцешыць, а каб даказаць—тыранія не вечная, дэспаты не ўсясільныя. Верай у жыццё, ва ўсёперамагаючую сілу праўды, маладосці, кахання прасякнута гэтая натхнёная і паэтычная казка.

Так расказалі яе і гамяльчане. Рэжысёр спектакля Л. Эльстон здолеў не перагрузіць п'есу непасільнай шматзначнасцю. Таму неверагоднае сплячэнне падзей, магчымае толькі ў свабоднай логіцы казкі, не выглядае ні наіўным, ні фальшывым. Гэта дасягаецца непахіснай верай у тое, што адбываецца. Гэтага, напэўна, чакаў і сам Шэкспір ад выканаўцаў сваёй драматычнай казкі.

Водбліскі многіх ідэй, якія хвалявалі вялікага аўтара, можна ўбачыць у гэтай п'есе. Дэспатызм і прасвятленне Ліра, палкасць кахання Рамео і Джульеты, рэўнасць Атэла, паўнакроўнасць народных вобразаў, якія пераклікаюцца з персанажамі «Дванаццатай ночы» і інш.

Па ўсіх гэтых прычынах зразумелы зварот тэатра да «Зімовай казкі», зразумелая цікавасць і задавальненне, што адчуваюць гледачы на яе паказах.

Тыранам здаецца, што толькі іх думкі самыя правільныя, і яны адразу хочуць надаць ім выгляд законнасці. Варта было каралю Сіцыліі Леонту прыраўнаваць сваю жонку Герміёну да караля Багеміі Паліксена, і адразу ж Паліксену даводзіцца ўцякаць за межы падуладнай Леонту Сіцыліі, а паслухмяная і светлая Герміёна апынулася ў зняволенні.

Леонт разнастайны ў сваіх паводзінах: злосны, гнеўны, люты. А іншы раз — амаль добры. Такім яго праўдзіва іграе артыст В. Умянушкін. Дакладна адчуваючы граніцу магчымасцей ролі, ён не спрабуе ўзнімацца да трагедыі. А іранічныя ходы, у радзе месц ужытыя артыстам, робяць вобраз заканамерным для казкі.

Ролю Герміёны выконвае артыстка З. Свідуновіч. Вобраз, створаны ёю, арганічны ў спектаклі і выклікае цёплае спачуванне гледачоў.

Р. Сувораў, на жаль, не да канца выразшыў вобраз караля Паліксена. Мяккая манера, уласцівая гэтаму акцёру, не дапамагла зразумець сутнасць вобраза караля.

Праўда, аўтарскі матэрыял ролі намнога бяднейшы за трактоўку яе Р. Суворавым. Аднак, мне здаецца, акцёру трэба было паказаць, што ўвогуле абодвы каралі варты адзін аднаго.

У спісу дзеючых асоб Паўліна, жонка аднаго з прыдворных караля Леонта, займае не першае месца. Але нам хацелася амаль з яе пачаць размову пра спектакль. У п'есе толькі яна гнеўна і адкрыта выступае супраць самадурства караля, супраць баязлівасці саветнікаў, што патураюць яму. Смелая і знаходлівая, палкая і насмешлівая, рашучая і самаадданая, яна не можа не заваяваць сэрца.

Артыстка А. Каменская, якая выконвае гэтую ролю, выразна данесла вобраз Паўліны да гледача. Яна іграе эмацыянальна, тэхнічна дакладна, у выніку чаго не прападае ні адна тонкасць ролі, і артыстка заслужана карыстаецца вялікім поспехам.

Тэму чыстага кахання, уласцівую Шэкспіру, вырашаюць вобразы маладога прынца Фларызеля (артыст А. Дудараў) і прынцэсы Утраты (артыстка М. Квашніна). Маладыя і ўжо ў дастатковай ступені вопытныя акцёры іграюць у асноўным правільна. Толькі іншы раз Квашніна траціць пачуццё сцэнічнай задачы, а Дудараў недакладна валодае пластыкай.

Добрыя народныя вобразы ў спектаклі. Гэта перш за ўсё можна сказаць пра старога пастуха ў выкананні заслужанага артыста рэспублікі М. Цурбакова. Просты і добры, ён не траціць гэтых якасцей ні ад выпадковага багацця, ні ад не менш выпадковага дваранства. Знаходкі акцёра, рэжысёра і мастака асабліва поўна выступаюць іменна ў апошняй частцы ролі, калі манера сцэнічнага жыцця, мізансцэны, касцюм — усё падкрэслівае, што дваранства —толькі маска, якая ў дадзеным выпадку намнога горшая за таго сумленнага і добрага чалавека, які пад ёю схаваўся.

З захапленнем, наіўна, у добрым сэнсе гэтага слова, іграе Ф. Іваноў маладога пастуха.

Віртуозна, смела і забаўна іграе артыст А. Каменскі бадзягу Аўтоліка. Добры ансамбль складаюць прыдворныя Каміла (Б. Сакалоў), Антыгон (Н. Маруфаў), Клеаме (М. Мядзведзеў) і Дзіён (А. Яцкевіч).

Афармленне спектакля вынаходлівае і маляўнічае (мастак Е. Есафаў). Прастора сцэны выкарыстана ўдала, што дало вялікія мізансцэнічныя магчымасці рэжысёру. Асабліва цікавая карціна прыроды, зробленая крыху іранічна ў духу пастараляў Вата.

Добры, жыццесцвярджальны і паэтычны спектакль паказаў на сталічнай сцэне Гомельскі тэатр.

І. ЛАКШТАНАЎ.

Сцэна са спектакля «Зімовая казка».

А. КАНДРУСЕВІЧ «Факел свабоды (Куба ў агні рэвалюцыі)» Лінагравюра.

Прысвечаны Пак Ін Ро

У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі адбыўся вечар грамадскасці сталіцы, прысвечаны 400-годдзю з дня нараджэння выдатнага карэйскага паэта, патрыёта, мысліцеля Пак Ін Ро.

Вечар, арганізаваны Беларускім рэспубліканскім камітэтам абароны міру, Беларускім таварыствам дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі, Саюзам пісьменнікаў БССР, уступным словам адкрыў адказны сакратар Саюза пісьменнікаў БССР Мікола Ткачоў.

З дакладам — «Пясняр карэйскага народа Пак Ін Ро» выступіў пісьменнік, кандыдат філалагічных навук Віталій Вольскі. Ён расказаў пра творчы і жыццёвы шлях паэта, пра барацьбу карэйскага народа супраць іншаземных захопнікаў за сваё нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне, пра сённяшнюю барацьбу за мір і сацыялізм, пра непарушную дружбу савецкага і карэйскага народаў.

Удзельнікі вечара з вялікай цікавасцю прагледзелі мастацкі каляровы фільм «Паданне пра Чун-Хян».

ДЛЯ ПАГРАНІЧНІКАЎ

З творчымі справаздачамі ў гонар XXII з'езду КПСС перад пагранічнікамі і працоўнымі пагранічных раёнаў Беларусі, Літвы і Калінінградскай вобласці выступілі маладыя беларускія кампазітары Я. Дзягцярык і Р. Бутвілоўскі.

Адказны сакратар Саюза кампазітараў БССР музыказнаўца І. Нісневіч расказаў слухачам аб шляхах развіцця беларускай савецкай музыкі, аб новых творах беларускіх аўтараў. Кампазітары падзяліліся сваімі творчымі планамі, пазнаёмілі слухачоў з сваімі песнямі і музычнымі п'есамі.

Разам з кампазітарамі да пагранічнікаў выязджала канцэртная брыгада. У яе складзе — спевакі — заслужаная артыстка БССР Т. Пастуніна, артысты Ю. Матраеў і В. Прышчапёнак, цымбаліст М. Шмелькін, акардэаніст А. Каралёў.

Праграму канцэртаў склалі песні аб партыі і Радзіме, інструментальныя і вакальныя творы беларускіх і савецкіх кампазітараў, класічныя рамансы.

Усяго беларускія кампазітары і артысты наладзілі для пагранічнікаў на працягу тыдня 17 канцэртаў.

Камандаванне пагранвойск узнагародзіла ўдзельнікаў канцэртнай паездкі Ганаровымі граматамі.

ВЕЧАРЫ, ЛЕКЦЫІ, КАНЦЭРТЫ

Мастацкія калектывы Акцябрскага раённага Дома культуры, саўгасаў «Парэчча», «Арэса» і іншых гаспадарак падрыхтавалі канцэртныя праграмы, прысвечаныя XXII з'езду Камуністычнай партыі.

Дзейна рыхтуюцца да знамянальнай падзеі і іншыя культурна-асветныя ўстановы раёна. У клубах і бібліятэках аформлены стэнды і плакаты аб дасягненнях працаўнікоў вёскі ў барацьбе за датэрміновае выкананне сямігодкі. Усё часцей выступаюць лектары і дакладчыкі, самадзейныя артысты. Шырока практыкуюцца абменныя канцэрты. Па некалькі разоў выязджалі ў суседнія вёскі калектывы мастацкай самадзейнасці калгасаў «1-е Мая», імя Леніна, саўгаса «Парэчча». Хор Чырвонаслабодскага сельскага клуба нядаўна выступіў у раённым цэнтры, з поспехам выканаўшы народныя беларускія і рускія песні.

За гэты год у культурна-асветных установах раёна прачытана звыш 300 лекцый і дакладаў, праведзена 27 канферэнцый чытачоў па творах мастацкай літаратуры, дадзена каля 150 канцэртаў.

І. АНКУДОВІЧ.

НА БРАТНЯЙ ЗЯМЛІ

У гастрольную паездку па гарадах Украіны выехала канцэртная брыгада Белдзяржфілармоніі пад кіраўніцтвам М. Пісьмана. У Харкаве адбыўся першы канцэрт беларускіх артыстаў. Харкаўчане з цікавасцю праслухалі папулярныя беларускія старадаўнія і сучасныя песні, цёпла сустрэлі выступленні артыстаў-чытальнікаў і танцораў.

Канцэрты майстроў беларускай эстрады адбудуцца ў Палтаве, Запарожжы, Луганску, Адэсе і іншых гарадах.

ІХ НОРАВЫ, ІХ МАРАЛЬ

ФАКТЫ БЕЗ КАМЕНТАРЫЯЎ

КАРЦІНА, НАПІСАНАЯ НАГАМІ

Парыжскі мастак Сцеп'ян стварыў сваю новую карціну за надзвычай кароткі час. У прысутнасці публікі ў двары Луўрскага палаца ён раскруціў рулон паперы даўжынёю ў 64 метры і прыгатаваў у вёдрах фарбы. Затым, разуўшыся, ён памачыў ногі ў фарбу і пачаў бегаць па паперы. Праз 25 хвілін карціна была гатова. Сцеп'ян мае намер выставіць гэтую карціну для ўсеагульнага агляду, калі знойдзецца галерэя належнага памеру. Калі ж памяшкання такога не будзе, ён разрэжа карціну на кавалкі. Мастацкая каштоўнасць кожнага кавалка, на думку мастака, не пацерпіць ад гэтай аперацыі.

«МОРГЕН»

КАРТАЧНЫ МАРАФОН

Картачная каманда студэнтаў Вітвотэрсрандскага універсітэта (Англія) устанавіла новы сусветны рэкорд у спаборніцтвах па картачнаму марафону. Устаноўленая працягласць няспыннай гульні ў брыдж на працягу шасцідзесяці шасці гадзін перавышана на некалькі хвілін.

«ЛІБЕРАСЬЁН»

ЯШЧЭ АДНА ПРЭМІЯ...

Мексіканская мільянерша Галінда Тэры ўстанавіла новую міжнародную літаратурную прэмію за пэўны сюжэт рамана. Спецыяльнае журы, якое складаецца з членаў літаратурнага таварыства ў Тампіко, раз у пяць год прысуджае гэтую прэмію аўтару, у творы якога «высмейваецца заяц і ўсхваляецца добры характар цёшчы».

«ФОРУМ»

НОВАЕ АМПЛУА

Вядомая актрыса Сара Чэрчыль — дачка былога прэм'ер-міністра Уінстона Чэрчыля — зноў затрымана паліцыяй за парушэнне грамадскага парадку ў п'яным выглядзе. За апошні год гэта яе дзесяты прывод у паліцыю. Сара Чэрчыль неаднаразова з'яўлялася п'яная, босая і паўраздзетая на цэнтральных вуліцах горада і, стаўшы на месца палісмэна, спрабавала рэгуляваць вулічны рух.

«ДЭЙЛІ УОРКЕР»

ВЫНАХОДНІЦТВА «ВУЧОНАГА»

Доктар Клайд апублікаваў у англійскім медыцынскім часопісе «Брыціш медыкаў асошыэйшн» сваю працу, над якой працаваў на працягу раду год. Сабраўшы вялікі статыстычны матэрыял, «вучоны» даказаў, што мір у сямейным жыцці залежыць ад... колеру вачэй мужа і жонкі. Пры розным колеры вачэй мужа і жонкі шансы на шчаслівае сямейнае жыццё большыя, чым у выпадках, калі колер вачэй мужа і жонкі аднолькавыя.

«ФОЛЬКСШТЫМЕ»

ПАРАД ГАЗАВЫХ ЛЯМПАЧАК

У Капенгагене модны амерыканскі спявак Нат Расель арганізаваў вечар, на якім прысутнічалі буйныя прамыслоўцы і члены іх сем'яў. Прысутных пачаставалі не толькі спяваннем, але і амерыканскай навінкай — наркатычнымі сігарэтамі «Марыхуана». Накурыўшыся гэтых сігарэт, дзяўчаты з лепшых сем'яў наладзілі пад кіраўніцтвам Ната Раселя «парад газавых лямпачак». Усё адзенне ўдзельніц параду складалася з мужчынскага капелюша і жаночых панчох.

«НБІ»

ДВУМА САНТЫМЕТРАМІ МЕНШ

Па прыкладу Амерыкі ў Боне праведзен конкурс на самыя прыгожыя мужчынскія ногі. Пры параўнанні акружнасці лытак ног новага чэмпіёна з памерамі, якія лічацца ў Амерыцы ідэалам мужчынскай прыгажосці, высветлілася, што акружнасць лытак бонскага чэмпіёна на два сантыметры меншая.

«ЦЭЙТ ІМ БІЛЬД»

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ — ЗАБОЙСТВЫ, СТРАЛЯНІНА

16 забойстваў, 16 боек са стралянінаю, два выпадкі павешання, адна бойка на нажах і тры самагубствы ўбачылі амерыканскія тэлегледачы на працягу тыдня ў дзённыя гадзіны, калі школьнікі звычайна чакаюць дзіцячых перадач.

«ФОЛЬКСШТЫМЕ»

ЯНКІ Ў ПАРЫЖЫ

Нядаўна парыжская паліцыя затрымала амерыканскага турыста, які спрабаваў прыкурыць ад вечнага агню на магіле Невядомага салдата.

«ФОЛЬКСШТЫМЕ»

З ДЭТАЛЕЙ ІРЖАВАГА ВЕЛАСІПЕДА

На выстаўцы сучаснага мастацтва ў Амстэрдаме галандская паліцыя канфіскавала твор швейцарскага скульптара Роберта Мюлера як «непрыстойны і парнаграфічны». Гэты твор пад назваю «Удава» складзены з дэталей старога іржавага веласіпеда.

«МОРГЕН»

НОВЫ СПОСАБ РЭКЛАМЫ

Галівудскі прадзюсер Вольфганг Харгвінг вынайшоў новы спосаб рэкламы фільма, цікавасць да якога ў публікі пачынае змяншацца: ён проста дае яму новую назву. Фільм «Каханне апоўначы» праз некаторы час пачаў называцца «Голая на халодных каменнях», потым «Нявіннасці плюнулі ў твар», потым «Паміж ноччу і раніцаю», «Шлях без надзеі» і, нарэшце, «Д'ябал вабіць да сябе каханнем».

«ФОЛЬКСШТЫМЕ».

ПА-НАД ВОЛГАЙ-РАКОЙ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

КІМРЫ... Хто яго калі ведаў, гэты невялікі старадаўні гарадок на Волзе (не большы за наш Слуцк), хоць і шые ён выдатныя боты (імі захапляюцца рыбаловы і паляўнічыя!) аж з XVI стагоддзя. Мясцовыя майстры шылі боты яшчэ для пятроўскіх салдат, а потым для салдат, якія вытурылі Напалеона і, прайшоўшы палову Еўропы, з перамогай уступілі ў Парыж... Хто б калі паехаў з Беларусі, з Мінска, у тыя Кімры—гарадок, дзе вуліцы і «гандлёвыя рады» захавалі яшчэ старасветчыну, пра якую толькі ў кніжках можна вычытаць. Якую ты камандзіроўку сюды прыдумаў бы, хоць цяпер у Кімрах не толькі шыюць боты, а нават і станкі выпускаюць.

...З Кімраў, як сапраўдныя мараходцы, ідзём (а як жа — па морах ідзём!) да Угліча.

Размінуваемся з незвычайным маяком—званіцай, якая ўзвышаецца над бяскрайняй воднай гладдзю так нечакана, так нязвыкла. Раней гэтая званіца стаяла на плошчы горада Калязіна, цяпер плошча стала дном мора, званіца —маяком.

Раніцой, не паспела ўстаць яшчэ заспанае сонца, на гарызонце з'яўляецца старадаўні Угліч. Спачатку на фоне далёкага лесу вызначаюцца белыя вежы шлюза і будынак гідрастанцыі Угліцкага гідравузла.

Вось мы «праваліліся» ў шлюзе, спусціліся яшчэ на адну прыступку, вось наш «Карл Маркс» прайшоў пад аркай шлюза. Над ніжнімі варотамі шлюза перакінуўся мост для пешаходаў і аўтамашын. Бацюхны! Цераз той мост гружаны-перагружаны цэглаю імчыцца наш беларускі зубр—наш мінскі самазвал!

— Здароў, зямляк! Здароў! Прымі вітанне з Беларусі!..

Сам горад Угліч вырысоўваецца абрысамі старадаўняга Крамля, які існуе тут яшчэ з X стагоддзя.

Экскурсаводы паказваюць нам горад, знаёмяць з яго гісторыяй. Вось царква Дзмітрыя «на крыві», пабудаваная яшчэ ў 1692 годзе. Цяпер тут музей і, бадай, самым цікавым экспанатам музея з'яўляецца звон. У яго няма языка, яму адсеклі вуха...

Як расказвае паданне, гэтым звонам угліччане некалі «ўдарылі ў набат», каб узняць просты люд на паўстанне супраць Барыса Гадунова і яго стаўленнікаў, вінных, нібыта, у наўмысным забойстве малалетняга царэвіча Дзмітрыя. Паўстанне было падаўлена, а звон па загаду Гадунова пакараны, яго скінулі са званіцы, адлупцавалі бізунамі, вырвалі язык, адсеклі вуха, а затым... саслалі ў Сібір... Звон прабыў у ссылцы трыста год...

Аблічча сённяшняга Угліча вызначаюць перш за ўсё будынкі гідрастанцыі. Затым карпусы навукова-даследчага інстытута, кварталы новых дамоў, дзе жывуць рабочыя сыраварнага (сыр угліцкі!) завода, завода гадзіннікаў, машынабудаўнічага і іншых заводаў...

Гэта ўжо новы горад, новы час, новая гісторыя. Гісторыя сацыялістычных пераўтварэнняў.

РЫБІНСКАЕ МОРА, можна смела сцвярджаць — сапраўднае мора. Штормы тут бываюць такія, што плыты, магутныя волжскія плыты, часам, разлятаюцца па бервяну. Нярэдка не вытрымліваюць і грузавыя саставы: адарве баржу ад буксіра і панясе, куды захочацца свежаму ветру. У даўжыню мора пралягае больш чым на 140 кіламетраў, шырыня яго 60 кіламетраў.

З мора выходзім у канал, а затым зноў пойдзем па старым рэчышчы Волгі. З Рыбінскага шлюза нас вітае манумент «Волга». Жанчына з цудоўным тварам імкліва працягнула руку ў марскую далячынь. У другой яе руцэ скрутак чарцяжоў. Каля ног жанчыны ў вольным палёце распласталася чайка-буравеснік.

На манументе золатам гараць бессмяротныя ленінскія словы: «Камунізм — гэта ёсць савецкая ўлада плюс электрыфікацыя ўсёй краіны»...

...У Рыбінску спыняемся ненадоўга.

Прыгожыя берагі Волгі па дарозе да Яраслаўля. Хваёвыя бары — залаціста-чырвоныя калоны пад зялёным шатром верхавін на ўзгорках спускаюцца ў лагчыны і адступаюць перад трапяткім срэбралістым асіннікам упярэмежку з пахмурай ялінай. Па беразе—багатыя прыволжскія сёлы з драўлянымі хатамі. Хаты на Волзе не такія, як у нас,—высокія, усе як адна, з надбудовай накшталт мезаніна. Лясы адсутпаюць без канца і краю, здаецца —прасціраюцца прасторы духмяных прыволжскіх сенажацей.

На Яраслаўскай набярэжнай стаяць векавыя ліпы. З засені ліп у далячынь волжскага прастору ўглядаецца бронзавы Някрасаў. На пастаменце з шэрага граніту высечаны словы самога паэта:

Я лиру посвятил
народу своему..

Пад Яраслаўлем знаходзяцца някрасаўскія мясціны. У сяле Карабіха, дзе любіў бываць і сустракацца на паляванні са сваімі сябрамі-сялянамі паэт, цяпер музей Някрасава. Тут, пад Яраслаўлем, прайшло дзяцінства паэта, тут былі напісаны яго «Карабейнікі», «Сялянскія дзеці», «Рускія жанчыны» і «Мароз-Чырвоны нос». Тут вынасіў некалі паэт свае лепшыя вершы пра Волгу:

Волга, Волга, весной
многоводной
Ты не так заливаешь поля,
Как великою скорбью народной
Переполнилась наша земля...

Аднак Някрасаў верыў у лепшае, верыў у светлае будучае народа. І гэтая вера яго збылася.

Цудоўны горад Яраслаўль. Прыгажосць архітэктурных ансамбляў, захаваных яшчэ з часоў «залатога веку», спалучаецца тут з той непаўторнай велічнай прыгажосцю, якую надае гораду Волга. Нідзе, ні ў адным прыволжскім горадзе, не адчуваем такога спакою і прастору, як на абсаджаных векавымі ліпамі і каштанамі вуліцах і бульварах Яраслаўля.

З Яраслаўля паходзіў «бацька рускага тэатра» Фёдар Волкаў. Пад Яраслаўлем нарадзіўся і жыў сын прыгоннага селяніна Аляксандр Апякушын — выдатны скульптар-самавучка, які стварыў адзін з лепшых помнікаў Масквы —помнік А. С. Пушкіну, а таксама помнік М. Ю. Лермантаву ў Пяцігорску.

Тут, у Яраслаўлі, прайшлі юнацкія гады і нашага беларускага паэта Максіма Багдановіча. Можа таму навявае Яраслаўль такія светлыя і цёплыя пачуцці.

...Не блізка ад нашай Беларусі Волга. А ўсё роўна, амаль у кожным прыволжскім горадзе знаходзіш, сустракаеш нешта такое, што кроўна звязвае цябе з Волгай, што мае як бы дачыненне і да цябе самога. Як прыемна, напрыклад, пачуць у Астрахані імя З. Азгура. Гэта ён, наш, беларускі скульптар, стварыў помнік-манумент Ул. І. Леніну, які астраханцы ўстанавілі ў адзнаку 400-годдзя свайго горада. І хоць ты асабіста і не маеш дачынення да гэтай азгураўскай славы, што завітала так далёка ад дому, а ўсё роўна — і табе прыемна, і ты адчуваеш зразумелае пачуццё гонару: вось якія мы!

А Казань! Колькі беларусаў прыгрэла яна ў вайну! — зноў дарагія сэрцу ўспаміны і хваляванні. Тут у гасцініцы «Татарстан» жыў у 1941—42 гадах наш Янка Купала. Тут жыў Кузьма Чорны.

Тыя, каму даводзілася бываць у Казані ўсяго якіх-небудзь тры ці чатыры гады назад, не пазнаюць яе сёння... На тым месцы, дзе стаялі дэбаркадэры ранейшай казанскай прыстані, сёння плешчуць хвалі, сёння сюды прыйшло мора —Куйбышаўскае.

Экскурсаводы кажуць, што лепш за ўсё аглядаць Казань, калі ўзняцца на дазорную вышку Сююмбекінай вежы. З гэтай вежай, як і з самай татарскай прыгажуняй-ханшай Сююмбекі звязана многа легенд — цікавыя, паэтычныя, і казанцы любяць іх расказваць.

З вежы адкрываецца цудоўная панарама сталіцы Савецкай Татарыі: губляюцца ў дзённым мареве вуліцы, блішчыць сярод зеляніны возера... А з другога боку белакаменнага казанскага Крамля падступае Куйбышаўскае мора, новыя масты і дамбы. Амаль пятая частка горада знаходзіцца ніжэй узроўню мора. Вось чаму, каб не затапляла нізінныя раёны, давялося пабудаваць дзве плаціны і дзевяць дамб, якія ў некаторых месцах узнімаюцца вышэй шасціпавярхowага дома.

Казань — адзін з буйнейшых у краіне культурных і эканамічных цэнтраў. У Казанскім універсітэце вучыўся на юрыдычным факультэце Ул. І. Ленін. Тут жа вучыўся і яго бацька І. М. Ульянаў. Насупраць будынка універсітэта помнік Уладзіміру Ільічу Леніну —бронзавая фігура маладога Леніна ў накінутай на плечы студэнцкай куртцы, з кніжкай у руцэ.

...У знак пратэсту супраць рэакцыйнага рэжыму 4 снежня 1887 года студэнты Казанскага універсітэта сабраліся ў актавай зале і пачалі кідаць студэнцкія білеты перад кафедрай. Адным з першых адмовіўся ад білета студэнт Ульянаў. Цяпер гэты білет № 197 знаходзіцца ў аўдыторыі (у сучасны момант там музей), дзе Ул. І. Ленін слухаў лекцыі па гісторыі рускага права. Захавалася ўсё, як было ў часы Ул. І. Леніна: кафедры, лаўкі... На лаўках экскурсантам дазваляецца пасядзець. І усе мы садзіліся і нейкую хвіліну сядзелі моўчкі з адзінай думкай: магчыма тут, на гэтым месцы, сядзеў некалі Уладзімір Ульіч...

У Казані пачынаў сваю рэвалюцыйную дзейнасць вучань тэхналагічнага вучылішча Кострыкаў. Тут, на барацьбу з самадзяржаўем уздымаў працоўных у 1905 г. Я. М. Свярдлоў.

«Фізічна я нарадзіўся ў Ніжнім Ноўгарадзе, духоўна — у Казані», — пісаў пра сябе М. Горкі.

Ніжні Ноўгарад, цяперашні Горкі, страчае гасцей здалёку, высока задраўшы доўгія шыі грузапад'ёмных кранаў... Краны пераносяць у паветры аўтамабілі, якія выходзяць з варот Горкаўскага аўтамабільнага завода, грузяць скрыні з абсталяваннем, і ўсё гэта таксама з горкаўскіх заводаў. Па стужках транспарцёраў рухаюцца тысячы мяхоў і тысячы тон збожжа. Многіх грузаў не кранаецца рука чалавека — настолькі механізаваны і аўтаматызаваны ўсе працэсы пагрузкі...

А ў часы славутага ніжагародскага кірмашу горы тавараў перацягвалі на сваіх спінах волжскія грузчыкі. І не толькі машыны — звычайныя тачкі, і тыя лічыліся раскошай... Затое купцы набівалі сабе мяхі грашыма.

У гэтым віры «царства меднай капейкі» і «нарадзіўся фізічна», як ён пісаў, Максім Горкі. Паштовы ўезд (так часцей завуцца ў прыволжскіх гарадах вуліцы, якія ідуць да Волгі, — «уезд», «з'езд») вядзе ў «Домік Кашырыных». Тут захаваўся некранутым куфэрак дзеда Кашырына, дзе трымаўся «капітал, які дзед штодня пералічваў перад тым, як легчы спаць, баючыся, каб сыны ці ўнукі яго не абабралі»... Захаваліся дубцы і шырокая лаўка, на якой па суботах дзед «вучыў» унукаў. Захаваліся строі бабулі і куфар у цёмным кутку, на якім спаў Алёша Пешкаў... Няўтульна і адзінока адчуваў сябе на гэтым куфры гэты маленькі і часта крыўджаны чалавек, якому суджана было потым стаць вядомым на ўвесь свет.

І цяпер, у гэты домік, дзе ён нарадзіўся, ідуць людзі, адкуль бы яны ні завіталі сюды. «Горкі...», «Максім Горкі»... — на розных мовах з павагай вымаўляюць яны імя вялікага рускага пісьменніка.

„ЗАСУМАВАЎ я па Волзе...». Як па-чалавечаму проста і сардэчна гучыць гэтае прызнанне: «Засумаваў я па Волзе...».

Так пісаў некалі родным Уладзімір Ільіч Ленін, знаходзячыся далёка на чужыне. Якой роднай і якой патрэбнай, мусіць, здавалася тады яму вялікая руская рака.

Ульянаўск — горад, дзе нарадзіўся і дзе правёў сваё дзяцінства і юнацкія гады Уладзімір Ільіч. «Здесь каждый камень Ленина слышал». З гэтым радком Маякоўскага ў сэрцы едзем па схіле высокай гары аўтобусам да Дома-музея вялікага правадыра. Старыя домікі яшчэ з мінулага стагоддзя. Дашчаная лесвіца, каб лацвей было ўзбірацца па крутых схілах. Бясконцыя сады, якія калі зацвітуць, да Волгі збягаюць белым яблыневым прыбоем.

Тут некалі хадзіў, бегаў на лыжах, катаўся на санках або часта і проста блукаў і разважаў сам з сабою «самы чалавечны чалавек».

Музей знаходзіцца на вуліцы, якая носіць цяпер імя Леніна. Стары драўляны дом тоне ў зеляніне магутных таполяў, якія, нібы ганаровыя вартавыя, выстраіліся і нясуць сваю нязменную вахту вось ужо колькі год.

Словамі цяжка перадаць тое хваляванне і тыя пачуцці, якія ахопліваюць цябе, калі ты заходзіш у гэтыя сцены... Як тут усё сціпла і проста: ніводнай лішняй рэчы, ніякага нават намёку на раскошу, усё толькі тое, што трэба для працы і паўнакроўнага духоўнага жыцця.

Вось пакой Уладзіміра Ільіча. Самы маленькі ва ўсім доме, з адным акном на двор. Жалезны ложак, засцелены простай белай коўдрай. Стол, два крэслы, паліца для кніг. На сцяне карта і поруч з ёю атэстат сталасці Уладзіміра Ульянава.

У гэтым невялічкім пакойчыку Ленін упершыню пазнаёміўся з «Капіталам» Карла Маркса. Тут пасля таго, як быў пакараны смерцю царом старэйшы брат Аляксандр, юны Уладзімір Ульянаў ужо свядома вызначыў свой шлях барацьбы супраць царызму — шлях рэвалюцыйнай барацьбы.

Ульянаўск — зялёны і нейкі асабліва ўтульны горад. Пра вялікія гарады рэдка калі так можна сказаць. А Ульянаўск такі.

А цяпер, калі мора падышло да горада, цудоўны сярэднерускі пейзаж гэтых мясцін зрабіўся яшчэ больш маляўнічым і чароўным.

А за Ульянаўскам зноў прасціраецца Куйбышаўскае мора. І недзе далёка на гарызонце, нарэшце, вырысоўваюцца легендарныя Жыгулі.

Да рэвалюцыі Жыгулямі валодаў граф Арлоў-Давыдаў. Трыццаць шэсць сёл Самарскай лукі, у якіх жыло 27 тысяч чалавек, залежалі ад «яго вялікасці». Ім былі забаронены ў Жыгулях інжынерныя работа па адшуканню магчымасцей пабудовы гідрастанцыі.

У наш савецкі час у Жыгулях знойдзена нафта. Яны сталі таксама цэнтрам цэментнай прамысловасці.

Караульны пагорак, Маладзецкі курган, Уцёс Сцяпана Разіна... А цяпер сюды, дзе некалі пры з'яўленні ворага запальваліся вогнішчы дазораў, падышло і плешчацца цяжкімі хвалямі мора.

Цеплаход вяртаецца назад. Назад, да нашай зялёнай Беларусі, ляцяць ужо і мае думкі-мары. Як добра, што ёсць вы ў мяне, родныя палі і гаі! Як добра, што ёсць ты ў мяне, Волга...

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

Праўленне, партбюро і мясцком Саюза мастакоў выказваюць глыбокае спачуванне старшыні Саюза тав. Нікіфараву П. П. з прычыны напаткаўшага яго гора—смерці маці.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва—3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00313

Друкарня імя Сталіна.